

2.8 CULTUURHISTORIE

2.8.1 Inleiding

Fryslân heeft een rijke cultuurhistorie. Zowel in landschappen als in steden en dorpen kent onze provincie een grote variatie aan cultuurhistorische objecten en structuren. De overgangen van de hogere zandgronden naar de lagere veengebieden en de zeekleigebieden enerzijds en de eilanden in de zoute delta anderzijds, vormen de basis voor de bewoningsgeschiedenis van Fryslân. Ondanks de vele ingrepen in het verleden zijn de verschillende ontwikkelingsstadia vaak nog goed herkenbaar. Deze rijke erfenis vormt een belangrijk onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit van onze provincie. Niet alleen voor de inwoners van Fryslân zelf, ook tot ver buiten de provinciegrenzen zijn de kwaliteiten bekend. Een opvallend cultuurhistorisch object is het Woudagemaal: deze is als nog functionerend stoomgemaal op de Werelderfgoedlijst geplaatst.

De laatste jaren hebben we de cultuurhistorische kenmerken in Fryslân geïnventariseerd en op een digitaal raadpleegbare cultuurhistorische kaart (CHK) gezet. Op de CHK staan gebouwde monumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten, historisch geografische elementen, archeologische terreinen en monumenten en enige aardkundige elementen. De inventarisatie laat zien dat er vele verbanden zijn te leggen tussen aardkunde, archeologie en monumentale bouwkunst. Oude tramlijnen, stationnetjes, jaag- en trekpaden, kerkenpaden, sluizen, molens, kaden en historische dijken leveren belangrijke puzzelstukjes om de gehele oorspronkelijke structuren en verbanden te kunnen zien.

De bijna 4000 gebouwde monumenten zijn gewaardeerd en onderscheiden in oude en jonge rijksmonumenten. Daarnaast zijn gebouwde monumenten maar ook bijzondere gebieden aangemerkt die wij van provinciaal belang achten. Op grond van de Monumentenwet zijn in Fryslân ruim 50 waardevolle, beschermde stads- en dorpsgezichten aangewezen. Dit zijn grotere verbanden van bebouwing, beplantingen en vaarten, die in hun onderlinge samenhang een waardevol ruimtelijk beeld opleveren dat bescherming verdient. Ook voor meer landelijke gebieden als Oranjewoud, de Bildtdijken en het hoogveenontginningsgebied Ravenswoud wordt een procedure voor aanwijzing als beschermd gezicht gevolgd.

Archeologie heeft betrekking op de cultuurhistorie in de bodem. Achtergebleven gebruiksvoorwerpen, resten van gebouwen, afval, gegraven kuilen, sloten en opgeworpen bodemlagen behoren tot het archeologische bodemarchief. Ook deze elementen zeggen veel over de ontwikkelingsgeschiedenis van een gebied. In de afgelopen decennia is veel van het archeologische bodemarchief verdwenen. Daarom hebben wij de archeologische bescherming via de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE) versneld ontwikkeld en loopt de waardering en bescherming van archeologische waarden vooruit op andere delen van de CHK. Een extra reden voor deze versneling is de inwerkingtreding van het Europese Verdrag van Malta in 1992, waarmee ook Nederland verplicht is tot een zorgvuldig beheer van het archeologische bodemarchief. Dit Verdrag stelt archeologische waarden als onvervangbaar onderdeel van het culturele erfgoed en geeft aan dat deze waarden ontzien worden bij de ontwikkeling en besluitvorming van ruimtelijke plannen. Mocht na afweging van betrokken belangen verstoring van het bodemarchief noodzakelijk zijn, dan is de initiatiefnemer van de verstoring verplicht de kosten van het onderzoek te dragen. Het Verdrag van Malta wordt in de nieuwe Monumentenwet opgenomen.

Wij hebben milieubeschermingsgebieden in de provinciale milieuverordening (PMV) opgenomen. Vanwege de geconstateerde bijzondere waarden zijn voor cultuurhistorie en aardkunde enkele 'milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden' onder-

scheiden, zie kaart 10. Het betreft onder meer de kwelderwallen en de Pingjumer Halsband (Marnemonding) in Noordwest-Fryslân, de stuwwallen en klifkusten van Gaasterland, het petgatengebied De Deelen, de stuifzanden van de Kale en de Bakkeveenster Duinen, het houtwallen- en pingoruïnegebied in de Noordelijke Friese Wouden, de Waddeneilanden, het Lauwersmeer en het Noorderleegh.

2.8.2 Behoud door ontwikkeling

Wij streven ernaar om de belangrijke cultuurhistorische kwaliteiten en waarden in onze provincie in stand te houden en waar mogelijk verder te ontwikkelen. Hiermee bereiken we het volgende:

- we leveren een bijdrage aan de herkenbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis van de verschillende delen van Fryslân;
- we benutten cultuurhistorie als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen en als kernkwaliteit voor nieuwe sociaal-economische impulsen waaronder cultuurtoerisme;
- we stimuleren de instandhouding en ontwikkeling van belangrijke cultuurhistorische waarden als wezenlijk onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit en van het identiteitsgevoel van de inwoners van Fryslân.

De verantwoordelijkheid voor cultuurhistorische, aardkundige en archeologische waarden hebben wij in 2004 verankerd in de Nota Erfgoed. Wij gaan daarbij uit van "behoud door ontwikkeling". Onze bemoeienis met cultuurhistorie is een dynamisch proces: het gebruik en de inrichting van de ruimte verandert in de loop van de tijd. Wij beschouwen het als een uitdaging om nieuwe ontwikkelingen zodanig in te passen, dat recht wordt gedaan aan onze cultuurhistorische erfenis. Zoals in de loop der eeuwen nieuwe landschappen zijn ontstaan, zo worden ook in het heden eigentijdse landschappen vormgegeven waarmee onze tijdsbeelden aan gebieden worden toegevoegd. Het is onze ambitie hierbij (ruimtelijke) kwaliteit toe te voegen. Zo wordt verantwoord gewerkt aan de cultuurhistorie van de toekomst.

Cultuurhistorische waardering

Wij zullen de geïnventariseerde elementen en structuren op de CHK voor 2009 waarderen. In een streekplanuitwerking bepalen wij de beleidsmatige betekenis van de waardering. De basisbenadering hierbij is dat:

- wettelijke monumenten beschermd worden;
- bij overige elementen en structuren een onderscheid wordt gemaakt tussen 'van provinciaal belang' en 'van lokaal belang', en wordt aangegeven hoe daarmee bij planvorming en toetsing rekening te houden;
- alle geïnventariseerde elementen en structuren goed (digitaal) ontsloten zijn.

Tot de waardering van de CHK heeft plaatsgevonden gebruiken wij de CHK zelf als informatiebron voor de beoordeling van plannen. Wij verzoeken gemeenten en initiatiefnemers om vooruitlopend op de waardering rekening te houden met de op de CHK aangegeven elementen en structuren. Dit betekent dat er voor ruimtelijke plannen een analyse van de cultuurhistorische gegevens heeft plaatsgevonden waarbij in de afwegingen gemotiveerd wordt hoe hiermee is omgegaan.

Veel cultuurhistorische elementen en structuren - waaronder ook historisch geografische elementen en structuren - zijn de laatste decennia als waardevol aangemerkt en hebben op grond daarvan al een (zekere) bescherming gekregen. Wij hebben geconstateerd dat een aanzienlijk aantal elementen en structuren nog niet gewaardeerd is. Sommige vanzelfsprekende elementen, zoals historische dijken, hebben nog geen (planologische) bescherming.

Bij de aanstaande waardering zullen wij vooral letten op de onderlinge samenhang vanuit diverse aspecten, zoals stedenbouw, architectuur, historische geografie, aardkunde en archeologie. Wij voeren het waarderingsproces in overleg met gemeenten en andere belanghebbenden uit, zodat wederzijds duidelijk is waarop de waardering gebaseerd is en op welke manier de daarbij gewenste bescherming gerealiseerd wordt. De waardering zullen wij met voorrang oppakken in de twee Nationale Landschappen. Wij benadrukken dat een provinciale waardering niet betekent dat lokale cultuurhistorische elementen onbelangrijk zijn. Iets wat van lokaal belang is, kan ter plekke veel betekenis hebben.

Monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

Wij stimuleren passend hergebruik van monumenten. Wij zijn van mening dat zowel volledige restauratie als het creatief omgaan met bouwkundige historische gegevens veelal leiden tot kwalitatief goede resultaten.

Een voorbeeld hiervan is dat vooral grote agrarische gebouwen de komende jaren vrijkomen. Om deze "kathedralen in het Friese landschap" als beeldbepalende elementen en historische getuigenissen te behouden zal veel creativiteit nodig zijn. Zie hoofdstuk 2.2.

Voor de beschermde stads- en dorpsgezichten is vastlegging van essentiële kenmerken van belang. Ruimtelijke aanpassingen in veranderende omstandigheden en behoeften zijn mogelijk wanneer dit met respect gebeurt. Wij gaan er van uit dat er een expliciete afweging plaatsvindt tussen de sociaal-economische vitaliteit van steden en dorpen en het behoud van de historische kenmerken van de beschermde gezichten. Wij ondersteunen initiatieven waarbij de invloed van reclame-uitingen in beschermde stadsgezichten geminimaliseerd wordt.

115

Archeologie

Met de verplichting van een archeologische paragraaf in ruimtelijke plannen waarborgen wij dat gemeenten in de belangenafweging aandacht schenken aan archeologie. Wij verwachten van gemeenten dat zij archeologisch beleid met bijbehorende instrumenten ontwikkelen. Voor de vastgestelde archeologische terreinen is de bescherming van de Monumentenwet van toepassing. Daarnaast wordt verwacht dat hiervoor de bijbehorende planologische bescherming in plannen wordt opgenomen.

Wij hebben met de FAMKE een belangrijk instrument voor de uitvoering van het provinciale archeologiebeleid in handen. Door hiermee gemeenten en initiatiefnemers zo goed mogelijk van archeologische informatie te voorzien, worden archeologische waarden volwaardig meegenomen bij de voorbereiding en afweging van ruimtelijke plannen. Dit komt uiteindelijk ook de doelmatigheid van bouw- en planprocessen ten goede.

FAMKE bestaat uit twee provinciedekkende digitale advieskaarten met voor verschillende tijdvakken de verwachtingswaarden en vastgestelde archeologische waarden. Voor een groot aantal gemeenten is nauwkeurig aan te geven waar wel en waar niet of nauwelijks archeologische waarden te verwachten zijn. Naast de bekende archeologische terreinen hebben wij aangegeven of en bij welke bodemingrepen welk soort onderzoek noodzakelijk is.

De 'milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden' die wij in de PMV hebben opgenomen (zie kaart 10), bevatten ook archeologische (antropogene) waarden. Wij gaan deze op grond van de FAMKE actualiseren. Wij zullen op termijn de begrenzing van de bestaande 'milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden' in de PMV herzien.

Aardkundige waarden

Wij vragen specifiek aandacht voor aardkundige elementen in combinatie met abiotische en/of antropogene waarden van de 'milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden' uit de PMV. Sommige van deze elementen zijn niet of nauwelijks beschermd. Wij verzoeken gemeenten om de waarden van deze elementen te betrekken in de planologische afweging door zonedig adequate beschermingsmaatregelen op te nemen.

Bij de actualisatie van de CHK (her)inventariseren wij de aardkundige en geomorfologische waarden nauwkeuriger dan voorheen. Waar nodig worden de 'milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden' voor dit onderdeel aangepast. Wij geven de beschermingsregimes die hiervoor wenselijk zijn meer gebiedsspecifiek aan. Voorlopig adviseren wij gemeenten voor aardkundige informatie ook de 1e laag van de CHK te raadplegen, aanvullend op de vigerende 'milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden' uit de PMV.

2.8.3 Doorwerking ruimtelijk beleid

WAT DOEN WE ZELF

- De geïnventariseerde elementen en structuren op de CHK zullen wij voor 2009 waarderen, in overleg met gemeenten en andere belanghebbenden. De Nationale Landschappen zullen als eerste gebieden ter hand worden genomen. De resultaten daarvan krijgen planologische doorwerking via een streekplanuitwerking waarin wij bepalen hoe hiermee in planvorming wordt omgegaan.
- Wij actualiseren op basis van de CHK de bodem- en "milieubeschermingsgebieden met specifieke waarden" uit de PMV, waaronder aardkundige en antropogene waarden; voor aardkundige waarden gaan wij in 2006 na of deze voldoende beschermd worden en zo nee, op welke wijze dat verbeterd kan worden.
- Wij geven gemeenten inhoudelijk advies over concrete plannen en projecten in beschermde stads- en dorpsgezichten. Ook bij beoordeling van bestemmingsplannen voor beschermde stads- en dorpsgezichten betrekken wij in samenspraak met de RDMZ onze kennis en inzichten hierover.
- Wij stimuleren experimenten waarbij cultuurhistorie meer dan gebruikelijk aandacht krijgt in de planvorming en realisatie van ruimtelijke projecten.
- Wij stellen een subsidie in waarmee wij initiatiefnemers bij projecten ondersteunen in behoud en ontwikkeling van ons cultureel erfgoed.

[p.m.]

WAT VERWACHTEN WE VAN ANDEREN

- Gemeenten, wetterskip en natuurbeschermingsorganisaties houden bij planvorming rekening met cultuurhistorische en aardkundige waarden zoals die zijn aangegeven op de CHK. Zij geven verantwoording over de wijze waarop hiermee in de afweging is omgegaan.
- Gemeenten geven invulling aan het nieuwe archeologiebeleid.
- Gemeenten zorgen voor een adequate planologische bescherming van de wettelijk beschermde archeologische terreinen in bestemmingsplannen. Ook voor terreinen met een hoge archeologische verwachtingswaarde zijn passende bestemmingsregelingen gewenst.
- Gemeenten wegen ruimtelijke ontwikkelingen in beschermde stads- en dorpsgezichten zorgvuldig af in relatie tot historische kenmerken. Waar nodig of gewenst worden provincie en rijk om advies gevraagd. Bestemmingsregelingen voor beschermde stads- en dorpsgezichten worden actueel gehouden.

[p.m.]

117

2.9 Water

2.9.1 Inleiding

De laatste jaren groeit het besef dat bij de ruimtelijke inrichting vaker dan voorheen rekening gehouden moet worden met water. De verandering van het klimaat (zeespiegelstijging, neerslagoverschotten en neerslagtekorten), de bodemdaling en de toename van verhard oppervlak maken dat water meer de ruimte moet krijgen om wateroverlast te voorkomen, om watertekorten en verdroging tegen te gaan en om de waterkwaliteit te verbeteren.

Op grond van een uitgebreide provinciale verkenning is gebleken dat meerdere maatregelen nodig zijn om wateroverlast te bestrijden:

- technische maatregelen (bijvoorbeeld gemalen, telemetriesystemen en drijverstuwen);
- ruimtelijke maatregelen (bijvoorbeeld boezemuitbreiding, retentiegebieden en bergingsvijvers);
- regelgeving in de ruimtelijke ordening (geen afwenteling, compensatie bij de uitbreiding van verhard oppervlak en de watertoets).

De Friese boezem, zoals aangegeven op kaart 11, is het stelsel van aaneengesloten wateren dat een belangrijke waterhuishoudkundige functie voor heel Fryslân heeft.

Met het IJsselmeer hebben we een betrouwbare bron van zoet water om het water in boezem, poldersloten en kanalen op peil en van goede kwaliteit te houden. Watertekorten treden alleen op lokale schaal op. Bij meer droogte in de zomer als gevolg van klimaatverandering kan het gebruik van IJsselmeerwater echter minder vanzelfsprekend worden en kunnen watertekorten op grotere schaal optreden. Vooral de landbouw, maar ook andere belangen kunnen hierdoor geschaad worden.

Bij de verbetering van de waterkwaliteit zal de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) een belangrijke rol gaan spelen. Doel van de richtlijn is het tegengaan van de achteruitgang van de kwaliteit van alle watergebonden ecosystemen door deze te beschermen en verbeteren. Daarnaast beoogt de richtlijn een bevordering van duurzaam gebruik van water. Hiertoe moeten de regionale overheden doelen aangeven voor de waterkwaliteit van de in hun gebied voorkomende wateren. Met het nemen van maatregelen moeten deze doelen in 2015 zijn bereikt.

In het veenweidegebied (zie kaart 13, par. 2.9.2) is sprake van bodemdaling door oxidatie van veen. De aanwezige (water)infrastructuur moet op deze daling worden aangepast. Dit gaat vrijwel altijd gepaard met een peilverlaging, die weer tot gevolg heeft dat de oxidatie van het veen sneller verloopt. Deze voortdurende aanpassing brengt hoge kosten met zich mee voor de gebruikers van het gebied. Op een aantal plaatsen is de oorspronkelijke veengrond (bijna) geheel verdwenen. Door peilverhogingen kan de bodemdaling worden vertraagd en negatieve invloeden op de waterhuishouding van natuurgebieden worden beperkt. Uit experimenten en onderzoek is gebleken dat er goede ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw aanwezig blijven bij hogere peilen.

Op een aantal winlocaties wordt grondwater opgepompt voor de bereiding van drinkwater. Voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater zijn voor grondwaterbeschermingsgebieden speciale beschermingsregels van toepassing. Met deze regels wordt onder andere het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het vestigen van bepaalde typen bedrijvigheid gereguleerd.

De watertoets is een belangrijk instrument in de veranderde positie van water in de ruimtelijke ordening. Dit instrument omvat het proces van vroegtijdig informeren, adviseren,

en afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten. In de watertoets is opgenomen dat ieder ruimtelijk plan of besluit een waterparagraaf moet bevatten. In deze waterparagraaf wordt inzicht gegeven in de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkelingen op de waterhuishouding. Daarnaast wordt ingegaan op het wateradvies van de betrokken waterbeheerderende instanties op het ruimtelijke plan en hoe hiermee bij de planologische afweging is omgegaan.

2.9.2 Ruimtelijke condities voor een goede waterhuishouding

Wij streven naar goede ruimtelijke condities voor een veilige en bewoonbare provincie en voor gezonde en veerkrachtige duurzame watersystemen waarin sociaal-economische en ecologische ontwikkelingen met elkaar in evenwicht zijn. Water is een belangrijk mede ordenend principe in de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Voor een goede waterbeheersing worden de nodige ruimtelijke maatregelen getroffen.

Door klimaatverandering, bodemdaling en de toename van verhard oppervlak kan in veel gevallen voor een goede waterbeheersing niet meer worden volstaan met technische maatregelen. Voor een robuust en veerkrachtig watersysteem, dat zowel wateroverschotten als watertekorten goed kan opvangen, zullen de (on)mogelijkheden van het watersysteem medebepalend zijn voor de functionele bestemming en inrichting van de ruimte. Een goed functionerende Friese boezem is cruciaal voor de waterhuishouding van heel Fryslân.

120

Wateroverlast

Voor ons is meer wateroverlast, zolang deze binnen aanvaardbare kosten te bestrijden is, niet acceptabel. Dit geldt zowel voor de wateroverlast vanuit het Friese boezemsysteem als voor de overlast vanuit de polders en hoge gronden. Om de kans op wateroverlast vanuit de Friese boezem zo klein mogelijk te houden is voor de komende planperiode een aantal maatregelen nodig:

- In Harlingen reserveren wij ruimte voor een nieuw boezemgemaal dat mogelijk voor 2015 opgericht zal worden. De reservering betreft terreinen ten noorden en ten zuiden van de huidige Tjerk Hiddessluizen, zoals op kaart 11 aangegeven.
- Wij doen een ruime reservering voor een nieuw boezemgemaal in Noordoost-Fryslân, zoals op kaart 11 aangegeven. Naar omvang en exacte locatie zullen wij nader onderzoek doen. De ruime reservering betekent dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk blijven zolang deze de optimale locatie voor een nieuw gemaal niet frustreren. Wij verwachten dat het nieuwe gemaal in Noordoost-Fryslân rond 2030 nodig zal zijn. Er zijn nog meerdere mogelijkheden voor invulling: een omleiding van de afvoer van boezemwater ten westen van het Lauwersmeer meteen gemaal dat ter hoogte van Holwerd of ten oosten hiervan rechtstreeks loost op de Waddenzee, een gemaal bij Dokkumer Nieuwezijlen dat loost op het Lauwersmeer en/of een gezamenlijk met de provincie Groningen op te richten groot gemaal op het Lauwersmeer bij Lauwersoog.
- Het inrichten van minimaal 350 hectare aan waterretentiegebieden die onder water gezet kunnen worden in natte perioden om de boezem te ontlasten. Deze gebieden zullen de medebestemming waterberging krijgen, waarmee de functie water-

berging gewaarborgd kan worden en het bestaande grondgebruik doorgang kan vinden. De frequentie van onder water zetten verschilt per gebied en kan variëren van gemiddeld eens per jaar tot eens per vele tientallen jaren. De retentiegebieden zullen wij op basis van vrijwilligheid en in samenspraak met betrokken partijen een plaats geven in het lage midden van Fryslân, daar waar het maaiveldsniveau onder het niveau van de Friese boezem ligt en langs de beneden- en middenlopen van de beken in Oost-Fryslân; het primaire zoekgebied is aangegeven op kaart 12. In de retentiegebieden zal altijd sprake zijn van multifunctionaliteit. In de meeste gevallen zal het gaan om een combinatie van natuur en water, dus water retentie in natuurgebieden. Hierbij gaan wij ervan uit dat de natuurbelangen geen onevenredige schade ondervinden van waterberging. Wij zullen nagaan in welke natuurgebieden de natuurdoeltypen aangepast kunnen worden ten behoeve van de waterberging.

- **Uitbreiding van de Friese boezem met minimaal 700 hectare vanaf nu tot 2015.** Bij deze uitbreiding is sprake van een functiewijziging. Ook hier streven wij naar multifunctionaliteit. In de nieuwe boezemgebieden kan de functie waterhuishouding met functies zoals recreatie en natuur gecombineerd worden. De combinatie water en natuur sluit goed aan bij de robuuste natte verbinding. Bij de zoektocht naar uitbreidingsmogelijkheden voor de Friese boezem zullen we zo veel mogelijk aansluiten bij de in gang gezette integrale aanpak van de verbetering van oevers en kaden. Ook landschappelijke effecten van deze verbeteringen spelen hierbij een rol. Daarnaast bieden wij ruimte voor gemeentelijke initiatieven voor de aanleg van nieuwe meren, daar waar er een relatie ligt met de wateropgaven en passend binnen overige gebiedskwaliteiten. Het primaire zoekgebied is aangegeven op kaart 12.
- Er wordt onderzocht of in Fryslân calamiteitenpolders nodig zijn voor eventuele extreem natte gebeurtenissen, gemiddeld niet vaker dan één maal per 100 jaar.

Er zijn nog geen specifieke ruimtelijke maatregelen bekend die de kans op wateroverlast vanuit de andere watersystemen (polders en hoge gronden) zo klein mogelijk houden.

121

Watertekort en verdroging

Wij zullen ons inspannen om eventuele watertekorten in tijden van droogte zoveel mogelijk te beperken. Dit zal vooral moeten door het beter vasthouden van water in de bodem en de haarvaten van het watersysteem. Keerzijde hiervan is dat de kans op wateroverlast groter wordt en dat hierdoor elders extra (ruimtelijke) maatregelen nodig zijn. Daarnaast kan water vastgehouden worden in bergingsvijvers of meren. Wij kunnen nog geen duidelijkheid geven over de omvang van de eventuele watertekorten en over de ruimteclaims die voort kunnen komen uit de bestrijding van watertekorten. Bij meer duidelijkheid zullen wij zorg dragen voor een goede doorvoering van de noodzakelijke ruimtelijke maatregelen, zonodig met aanpassing van ons ruimtelijk beleid.

Wij zullen ons inspannen om verdroging in natuurgebieden zoveel mogelijk tegen te gaan. De afgelopen jaren zijn in veel natuurgebieden verdrogingprojecten uitgevoerd om de hydrologische situatie zo goed mogelijk af te stemmen op de natuurwaarden in deze gebieden. Wij zullen met dit soort projecten doorgaan, met speciale aandacht voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. In de toekomst kunnen ook ruimtelijke maatregelen daarvan deel uitmaken, zonodig met aanpassing van ons ruimtelijk beleid.

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

Bij de vaststelling van waterkwaliteitsdoelen op grond van de Kaderrichtlijn Water nemen wij de bestaande ruimtelijke functies in Fryslân als uitgangspunt. Het is echter niet uitgesloten dat de waterkwaliteitsdoelen op termijn zullen leiden tot maatregelen die invloed hebben op het gebruik van de ruimte. Ruimtelijke maatregelen zijn bijvoorbeeld het aanleggen van nazuiveringsmoerassen bij rioolwaterzuiveringsinstallaties, de herme-

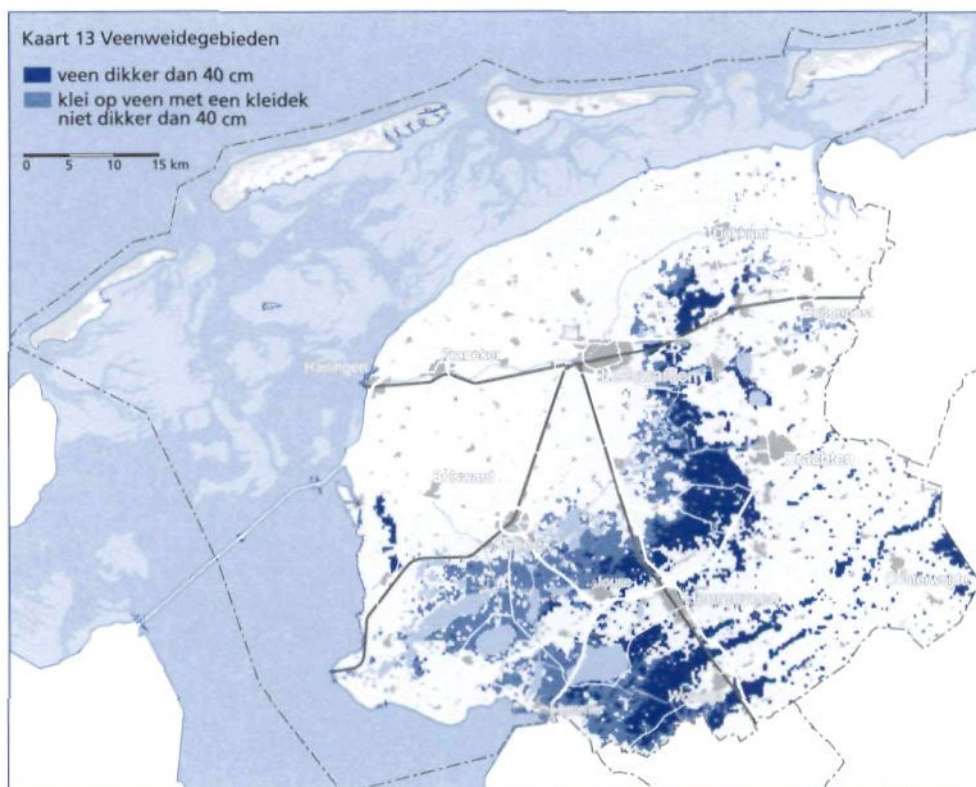
andering van beken, het vergroten van de Friese boezem en het aanleggen van rietoevers. Indien nodig passen wij ons ruimtelijk beleid aan. Onze inzet is om eventuele ruimteclaims van waterkwaliteitsmaatregelen te combineren met die voor het vergroten van de veiligheid. Bij de uitwerking van de maatregelen die plaats zal vinden in de komende streekplanperiode zal meer duidelijk worden. In eerste instantie zullen de maatregelen worden uitgewerkt voor de door de KRW beschermde gebieden, waaronder de VHR-gebieden, daarna voor geheel Fryslân.

Bij de uitwerking van de maatregelen zal gebruik gemaakt worden van de methodiek die ontworpen is voor de bepaling van de gewenste grond- en oppervlaktewaterregimes. Wetterskip Fryslân zal in de streekplanperiode per gebied de gewenste waterregimes in beeld brengen en zich uitspreken over een gewenste integrale waterhuishouding, ook in relatie tot de uitvoering van de KRW. Dit houdt in dat de wensen vanuit de functies en de mogelijkheden van de waterhuishouding zo goed mogelijk op elkaar worden afgestemd en recht wordt gedaan aan het streven naar een veerkrachtig, duurzaam en gezond watersysteem. Voorstellen van het waterschap zullen door ons worden beoordeeld na uitvoerige bespreking in de desbetreffende regio. De gewenste waterregimes en de daarop afgestemde beheersmaatregelen kunnen in natuurgebieden aanleiding geven tot aanpassing van natuurdoelstellingen en in landbouwgebieden tot veranderingen in de productieomstandigheden. Voor zoute kwelgebieden in het noorden van Fryslân kan dit betekenen dat doorspoeling ten behoeve van de verbouw van zoutgevoelige gewassen niet meer overal rendabel is. Bij de verdere ontwikkeling van de pootaardappelteelt zullen we blijvend inzetten op de beschikbaarheid van voldoende kwalitatief goed oppervlaktewater. Voor de zandgebieden kan dit betekenen dat droogtegevoelige gewassen zoals bollen niet meer overal verbouwd kunnen worden. Het blijft in alle gevallen de keus van de ondernemer om ondanks de afwezigheid van de voor de bedrijfsvoering gunstigste waterhuishoudkundige voorwaarden, bepaalde gewassen te verbouwen.

Veenweidegebieden

122 Voor het veenweidegebied streven wij naar het behoud van de kernkwaliteiten van het veenweidelandschap. Hiervoor willen we de landbouwfunctie in het veenweidegebied behouden en verder versterken, zonder dat dit ten koste gaat van bestaande natuurgebieden. Daarnaast streven wij er naar dat nieuwe passende functies in het gebied tot ontwikkeling komen door ruimte te geven aan kansrijke initiatieven vanuit de streek. Nieuwe passende functies zijn: (combinaties van) natuur, waterhuishouding, recreatie, en in mindere mate wonen. Wij verwachten dat de transformatie van landbouw naar nieuwe passende functies zich vooral in gebieden met minder gunstige productieomstandigheden zal voordoen, bijvoorbeeld in de veengebieden zonder een kleidek. Wij overwegen om nog voor het ontwerp streekplan een onderzoek te doen naar de ligging van deze gebieden en zonodig een nadere differentiatie in beleid aan te geven.

Ons peilbeleid voor het veenweidegebied blijft gericht op de huidige functies, waaronder landbouw, met inachtneming van nieuwe inzichten over bodemdaling en peil. Peilbeleid zullen wij verankeren in het nieuwe Waterhuishoudingsplan.

123

Grondwaterbeschermingsgebieden

Grondwaterbeschermingsgebieden hebben een planologische bescherming, rekening houdend met de beschermingsregels in de provinciale milieuverordening en met de navolgende (mogelijke) aanpassingen. Gemeenten stemmen hun bestemmingsplannen hierop af.

Bij de drinkwaterwinningen in Terwisscha, op Vlieland en op Schiermonnikoog zullen de bronnen mogelijk verplaatst worden om verdrogende effecten op de natuurwaarden in de omgeving tegen te gaan. Voor de winning in Terwisscha wordt gezocht naar een alternatieve locatie. Op Vlieland en Schiermonnikoog is de inzet om met een beperkte verplaatsing de eventuele verdrogingseffecten te beperken. Bij verplaatsing van de winlocatie of de bronnen zullen de grenzen van de grondwaterbeschermingsgebieden aangepast worden.

In de streekplanperiode zal als uitvloeisel van de KRW de methodiek van zonering van de grondwaterbeschermingsgebieden worden herijkt. Voor 2009 zal hier meer duidelijkheid over zijn. Indien nodig zullen wij vervolgens procedures in gang zetten om de grondwaterbeschermingsgebieden aan te passen.

Watertoets

Wij zullen een checklist voor de watertoets opstellen als handreiking aan gemeenten en andere ruimtelijke planvormers. Deze checklist maakt duidelijk aan welke inhoudelijke onderwerpen in de waterparagraaf aandacht moet worden besteed, wat de uitgangspunten zijn en hoe de verschillende onder-

werpen zich tot elkaar verhouden. Hiermee vullen we de leemte op tussen de handreikingen van het rijk en wetterskip Fryslân. In de checklist zullen wij de volgende onderwerpen verder uitwerken:

1. Veiligheid

Bij ieder ruimtelijk plan in de omgeving van primaire keringen (dijken, duinen, damwanden) of secundaire keringen (boezemkaden) zal rekening moeten worden gehouden met eventuele noodzakelijke versterkingen in de toekomst. Voor de primaire keringen verwijzen wij naar hoofdstuk 2.12. Voor de secundaire keringen gaan wij uit van ons waterhuishoudingsplan en daarop volgende ontwikkelingen, zoals het oevers- en kadenproject.

2. Wateroverlast

Om de kans op wateroverlast vanuit de Friese boezem en op interne wateroverlast in de polders te minimaliseren passen wij het volgende algemene principe toe:

- eerst wordt (excessieve) neerslag in het gebied zelf vastgehouden of geborgen;
- daarna wordt gebruik gemaakt van tijdelijke berging van water in retentiegebieden;
- uiteindelijk zal het extra neerslagoverschot kunnen worden afgevoerd.

Afwenteling van wateroverlast wordt zoveel mogelijk voorkomen. Afwenteling treedt bijvoorbeeld op als bij stedelijke uitbreiding in een polder extra gemaalcapaciteit op de boezem wordt geïnstalleerd, waarmee het wateroverlastprobleem van het uitbreidingsgebied wordt afgewenteld op de boezem.

Bij het opstellen van de waterparagraaf wordt gebruik gemaakt van waterkansenkaarten voor bebouwing en van waterrisicokaarten. Daarnaast kan de leidraad voor de waterhuis houdkundige inrichting van nieuw stedelijk gebied, opgesteld door wetterskip Fryslân, gebruikt worden. De waterrisicokaarten geven aan in hoeverre een bepaald gebied voldoet aan de regionale wateroverlastnormen. De leidraad kan gebruikt worden voor de waterhuishoudkundige inrichting van nieuw stedelijk gebied met ontwerpnormen voor infiltratiesystemen (wadi's), bergingssystemen (vijvers) en afvoersystemen gericht op een belastingsituatie die zich in 2100 zal voordoen. Daarnaast wordt in de waterparagraaf rekening gehouden met onze maatregelen ter verkleining van de kans op wateroverlast vanuit de Friese boezem. Voorkomen moet worden dat nieuwe ontwikkelingen deze maatregelen frustreren. Dit is bijvoorbeeld het geval bij uitbreiding of nieuwbouw op de plaats van een nieuw te bouwen boezemgemaal of midden in een droogmakerij die geschikt te maken is als retentiegebied.

3. Watertekort

Watertekort is vooral van belang in bestemmingsplannen buitengebied, met aandacht voor de mogelijkheden om water zoveel mogelijk te conserveren en om water van voldoende kwaliteit in kritieke periodes aan te voeren. Wateraanvoer en -doorvoer mogen door ontwikkelingen binnen het plan niet gefrustreerd worden.

4. Waterkwaliteit

Normen voor oppervlaktewaterkwaliteit zijn vastgelegd in ons waterhuishoudingsplan. Mogelijk worden deze normen aangepast op grond van de KRW. Nieuwe ruimtelijke plannen of besluiten hebben aandacht voor de effecten van het plan of besluit op de waterkwaliteit. Dit geldt ook voor de te realiseren waterkwaliteit in relatie tot nieuwe functies. Dit speelt bijvoorbeeld een rol bij recreatief medegebruik van bergingvijvers in een nieuwe woonwijk. De effecten van het plan hangen sterk samen met de inrichting van het plangebied, de wijze van riolering, inclusief de eventuele overstorten en de doorspoeling van het oppervlaktewater. Bij nieuwe stedelijke uitbreiding geven wij sterk de voorkeur aan het afkoppelen van neerslagwater van het riool. Dit betekent wel dat er ruimte in het plan moet zijn opgenomen voor infiltratie of berging. Wij vragen expliciet aandacht voor waterkwaliteit in de nabijheid van zwemwaterlocaties.

Wij gaan voorzichtig om met de invulling van open ruimte bij rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Het is namelijk mogelijk dat de KRW verdergaande zuivering van het rioolwater met zich mee zal brengen. Dit zal gepaard gaan met extra ruimtebeslag voor de RWZI's. We zullen in de checklist de mogelijke strijdigheid tussen eisen vanuit de waterkwaliteit en die vanuit de waterkwantiteit verder uitwerken. Aangegeven zal worden in welke gevallen de waterkwaliteit en in welke gevallen de waterkwantiteit prevaleert.

5. Grondwater

Nieuwe ruimtelijke plannen of besluiten hebben ook aandacht voor grondwater. Zo wordt bij het realiseren van nieuwe bebouwing rekening gehouden met de aanwezigheid van hoge grondwaterpeilen en/of kwel zodat overlast door optrekkend grondwater in de bebouwing wordt voorkomen. Daarnaast wordt rekening gehouden met eventuele grondwateronttrekkingen en/of -infiltraties in het plangebied. De randvoorwaarden die gelden voor nieuwe ruimtelijke plannen of besluiten volgen onder meer uit de provinciale milieuverordening. Rekening moet gehouden worden met de eventuele toekomstige beëindiging van grondwateronttrekkingen in de nabijheid van het plangebied met het oog op eventueel optredende wateroverlast door (te) hoge grondwaterstanden.

2.9.3 Doorwerking ruimtelijk beleid

WAT DOEN WE ZELF

- Wij maken een overzicht van natuur-gebieden waar waterretentie mogelijk is zonder onevenredige schade aan de natuur-belangen toe te brengen.
- Wij stimuleren en beoordelen plannen voor Friese boezemuitbreiding.
- Wij leggen eventuele ruimteclaims uit droogteopgaven vast in het 3e waterhuishoudingsplan en laten deze doorwerken in eigen ruimtelijk beleid.
- Wij gaan verder met integrale verdrogingsprojecten, met speciale aandacht voor hydrologische beïnvloeding rondom de VHR-gebieden.
- Wij overwegen om voor het ontwerp streekplan een onderzoek te doen naar de ligging van veenweidegebieden met minder gunstige agrarische productieomstandigheden en zonodig een nadere differentiatie in beleid aan te geven.
- In het Derde Waterhuishoudingsplan formuleren wij peilbeleid voor het veenweidegebied.
- Wij stellen een checklist watertoets op en toetsen ruimtelijke plannen hieraan.
- Wij zullen met andere betrokken overheden een integraal advies opstellen over het Lauwersmeer, met daarin aandacht voor de berging en afvoer van water in Fryslân.
- De KRW maakt dat verschillende beleidsnota's en verordeningen op onderdelen aangepast moeten worden. Dit geldt voor:
 - o de nog op te stellen checklist watertoets
 - o handleiding gemeentelijke plannen,
 - o verordening waterhuishouding,
 - o provinciale milieuverordening (grondwaterbeschermingsgebieden).

[p.m.]

WAT VERWACHTEN WE VAN ANDEREN

- Wetterskip Fryslân geeft uitvoering aan de integrale aanpak van verbetering van oevers en kaden en geeft daarbij invulling aan een deel van de gewenste uitbreiding van de Friese boezem.
- Wetterskip Fryslân wijst met gemeenten en provincie waterretentiegebieden aan.
- Wetterskip Fryslân geeft inzicht in de gebieden waar wateroverlast kan optreden en waar water vastgehouden kan worden.
- Gemeenten stellen waterplannen op met aandacht voor wateroverlast in (nieuw) stedelijk en landelijk gebied en aandacht voor de eventuele mogelijkheden voor waterberging. Het Wetterskip ondersteunt hierbij.
- Natuurterreinbeheerders geven knelpunten bij verdroging aan en passen hun beheer zonodig aan.
- Wetterskip Fryslân houdt rekening met verdroging in en rond natuurgebieden. Het wetterskip houdt bij het vaststellen van gewenste grond- en oppervlaktewaterregimes rekening met eventuele verdroging in natuurgebieden.
- Wetterskip Fryslân formuleert de droogteopgave per deelgebied voor geheel Fryslân, rekening houdend met de huidige en toekomstige functies in de deelgebieden.
- Wetterskip Fryslân zal zo mogelijk voor 2009 per gebied de gewenste grond- en oppervlaktewaterregimes in beeld brengen. Op basis hiervan kan gewerkt worden aan een optimalisatie van functies en waterhuishouding.
- Gemeenten houden bij het opstellen van de waterparagraaf in ruimtelijke plannen rekening met de onderwerpen die in de checklist genoemd zijn.
- Gemeenten zorgen voor een goede planologische bescherming van gronwaterbeschermingsgebieden.

[p.m.]

2.10 Natuur

2.10.1 Inleiding

Fryslân is rijk aan natuur: de hoger gelegen heide- en hoogveengebieden, verschillende beekdalen, meren, laagveenmoerassen, vogelrijke open kleigebieden, veenweidegebieden, bossen, houtwallen, elzensingelgebieden en een zoute waddendelta, inclusief eilanden. Bekende grote natuurgebieden van internationale betekenis zijn de vier Nationale Parken de Alde Feanen (i.o.), Schiermonnikoog, het Drents-Friesche Wold en het Lauwersmeer, maar ook het Fochteloërveen, de meren en het Waddengebied. Daarnaast komen er vele kleinere natuurgebieden verspreid over de provincie voor.

In de provincie komen verscheidene planten- en diersoorten voor. Voor de inheemse soorten geldt op grond van de Flora- en Faunawet een algemene zorgplicht bij planologische afwegingen.

Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van met elkaar samenhangende natuurgebieden met belangrijke (inter)nationale natuurwaarden. De EHS vormt de ruggengraat voor de ontwikkeling van natuur in de provincie. In vrijwel geheel Fryslân is inmiddels binnen de oorspronkelijke zoekgebieden voor de EHS (bruto EHS), de feitelijke EHS begrensd en teruggebracht tot de werkelijke omvang (netto EHS).

In het beekdal Koningsdiep en in Gaasterland is nog niet alle EHS concreet begrensd. In het Koningsdiep wordt een zoekgebied gehanteerd waarbinnen de begrenzing van de EHS procedureel wordt afgerond. In Gaasterland wordt tot 2018 op basis van een puntensysteem experimentele invulling gegeven aan de EHS. Daarnaast zijn recent in overeenstemming met belanghebbenden kleine correcties van de EHS-begrenzing toegepast.

Wij hebben de te bereiken natuurdoelen voor de verschillende onderdelen van de EHS bepaald en neergelegd in de Nota Natuurbeheer en de verschillende natuur- of beheersgebiedsplannen.

Ecologische verbindingzones (EVZ's) verbinden de grotere natuurgebieden van de EHS met elkaar. Van deze EVZ's wordt een groot deel nog gerealiseerd. Hiervan is de zogenaamde robuuste natte verbinding een belangrijk onderdeel. Dit stelsel van natte natuurgebieden loopt door heel Nederland, van Zeeland door Fryslân naar Groningen. Voor Fryslân valt deze natte verbinding grotendeels samen met de huidige EHS. De robuuste natte verbinding is voor de dieren die hiervan gebruik moeten maken nog niet compleet.

Delen van de EHS zijn extra beschermd omdat ze voor bepaalde dier- en plantensoorten en/of habitats van (inter)nationaal belang zijn. Hiervoor zijn in Europees verband de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (VHR-gebieden) aangewezen dan wel voorgedragen. Daarnaast vallen delen van de EHS onder de Natuurbeschermingswet (NB-wet). Deze speciale beschermingszones (SBZ's) staan aangegeven op kaart 15. Een eerste signalering van de kwetsbaarheid van deze gebieden is aangegeven op onze website, onder Digitale Natuur Atlas (DNA).

De Waddenzee, delen van de IJsselmeerkust, het Lauwersmeergebied, de Alde Feanen, De Deelen, het Fochteloërveen en Schiermonnikoog zijn aangewezen als stiltegebied in de Provinciale Milieuverordening (kaart 10).

Natuurwaarden buiten de ecologische hoofdstructuur

Buiten de EHS komt natuur voor in vele verspreide kleinere natuurgebieden en als medegebruik van het agrarisch gebied. Zo zijn de open weidegebieden belangrijk voor ganzen en weidevogels. Landschapselementen als houtwallen, elzensingels, sloten, slenken en dobben vormen belangrijke natuurelementen buiten de EHS en zorgen voor de 'groen-blauwe dooradering' van het landelijk gebied.

Fryslân is met circa 150.000 ha aan weidegronden vanouds belangrijk voor het voortbestaan van weidevogels. Zo broedt 30% van de West-Europese grutto's in Fryslân. Daarmee hebben wij een (inter)nationale verantwoordelijkheid voor instandhouding van deze weidevogelsoort(en). De weidevogelstand gaat door schaalvergroting en intensivering van de landbouw en door verlies aan openheid en rust verder achteruit. Dit is zelfs in natuurgebieden het geval. Daarom is aangepast agrarisch beheer, waarbij rekening wordt gehouden met het broeden en foerageren van weidevogels, belangrijk voor een goede weidevogelstand.

Landbouwgronden zijn ook voor het foerageren van ganzen belangrijk. Rond de bekende slaapplekken, voornamelijk gelegen in internationaal belangrijke natuurgebieden, worden ganzenopvanggebieden ingesteld, waarvoor boeren een financiële vergoeding krijgen. De opvang van ganzen wordt in deze gebieden veelal gecombineerd met een normale landbouw.

2.10.2 Behoud en ontwikkeling van natuurlijke waarden

Wij streven naar goede ruimtelijke condities voor instandhouding en ontwikkeling van de belangrijke natuurlijke kwaliteiten en waarden in Fryslân waardoor:

- **een bijdrage wordt geleverd aan behoud van de biodiversiteit door de bescherming en ontwikkeling van ecosystemen;**
- **de condities voor het voortbestaan van de inheemse flora en fauna en van natuurlijke levensgemeenschappen worden verbeterd;**
- **de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid van Fryslân worden versterkt.**

128

Door de specifieke ligging van Fryslân hebben wij een bijzondere verantwoordelijkheid voor natuurwaarden die gebonden zijn aan de kust (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer en Lauwersmeer), natuurwaarden gebonden aan water, moeras, heide en hoogveen, en weidevogels en trekvogels. Naast de goede ruimtelijke condities is het ook van belang dat de natuurgebieden een gewenste milieukwaliteit bereiken door de inzet van ons water-, milieu- en landschapbeleid.

Wij vinden het van belang dat natuur bij allerlei ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aandacht krijgt. In ruimtelijke planvorming wordt 'natuurinclusief' gewerkt en wordt rekening gehouden met het leefgebied van soorten.

Wij vragen vooral aandacht voor het benutten van mogelijkheden van functiecombinaties met natuur, ook met het oog op het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit. Natuur is immers een basiskwaliteit, niet alleen voor andere functies zoals recreatie en toerisme, maar ook als vestigingsfactor voor wonen en werken en voor de (rust)beleving van omwonenden.

In heel Fryslân bestaat de algemene zorgplicht voor de instandhouding van kwetsbare soorten. In ruimtelijke planvorming wordt rekening gehouden met de effecten van ingrepen op soorten in en nabij het gebied.

Wij zullen in het ontwerp streekplan op provinciaal niveau inzicht geven in de gevoeligheid van beschermde soorten voor verschillende ruimtelijke ontwikkelingen en ingrepen. Dit zowel voor de soorten op grond waarvan VHR-gebieden hun status hebben gekregen, als voor kwetsbare dier- en plantsoorten in heel Fryslân.

2.10.3 Provinciale ecologische hoofdstructuur

Wij zetten in op de realisering, bescherming en ontwikkeling van een duurzame ecologische hoofdstructuur (EHS), zoals op kaart 14 aangegeven. We versterken de samenhang van de EHS door ecologische verbindingen (EVZ's), waaronder de robuuste natte verbinding. We beschermen de EHS tegen negatieve ontwikkelingen van buiten. Zo is instandhouding van de EHS gewaarborgd. We stellen ons tot doel om de EHS in 2018 gerealiseerd te hebben.

De begrenzing van de EHS is gebaseerd op natuurgebiedsplannen. Wij rekenen tot de EHS het aaneengesloten stelsel van:

- grotere bestaande bos- en natuurgebieden, inclusief de grote wateren;
- nieuwe, bij grotere eenheden aansluitende natuurgebieden (natuurontwikkelingsgebieden en reservaatgebieden);
- bij grotere eenheden aansluitende (één-op-één begrensde) beheersgebieden;
- gerealiseerde ecologische verbindingzones, inclusief robuuste natte verbinding.

Tot 2018 zal nog ongeveer 7.500 hectare worden aangekocht of zal het particuliere beheer van een deel daarvan op ontwikkeling van natuurwaarden worden gericht. Voor de meeste gronden zijn al afspraken gemaakt in natuurgebiedsplannen.

Wij streven er naar dat de onderdelen van de EHS voldoende groot zijn om negatieve effecten van buiten te ondervangen zodat buffering van natuurgebieden niet nodig is. Wij zullen in sommige situaties op grond van nationale en Europese regelgeving rekening hebben te houden met externe werking rond EHS-gebieden.

Wij stellen als voorwaarde voor de realisering van de ecologische verbindingzones dat er voldoende rijks geld beschikbaar is. Aan de realisatie van de robuuste natte verbinding geven wij voorlopig werkende weg invulling door mee te liften met andere projecten. Wij zoeken hierbij zoveel mogelijk combinaties met andere passende functies, zoals boezemuitbreiding, waterberging, vaarwegverbreding en (vaar-) recreatie. Het behalen van het gestelde natuurdoel zal hierbij randvoorwaarde zijn. De overige ecologische verbindingzones zullen ook in 2018 gerealiseerd zijn. De verbindingzones kunnen afhankelijk van hun functies nat of droog van karakter zijn.

129

Gebruik EHS

Gemeenten dragen zorg voor een passende natuurbestemming met een goede planologische gebruiksregeling voor de EHS. Binnen de EHS zijn passende vormen van medegebruik mogelijk. Wij hebben aan de hand van de kwetsbaarheid en de natuurdoelen van EHS-gebieden bepaald welke vormen van medegebruik in EHS-gebieden mogelijk zijn, zie kaart 16:

- **natuurfunctie met recreatief medegebruik:** het gaat hier om recreatief medegebruik met voorzieningen die in afstemming met de natuurdoelen voor het gebied verder ontwikkeld kunnen worden, zoals paden, aanleg-, opstap- en picknickplaatsen, nader te regelen via inrichting en beheer; intensieve vormen van dag- en verblijfsrecreatie en jachthavens zijn hier niet op hun plaats;
- **natuurfunctie met extensief recreatief medegebruik:** het gaat hier om vormen van natuurgericht recreatief en educatief medegebruik met ondergeschikte voorzieningen, waarbij behoud en versterking van natuurlijke waarden voorop staan; recreatief varen is toegestaan, maar zonodig kan regulering daarvan naar tijd en plaats in beheersregelingen noodzakelijk zijn;

- **natuurfunctie met recreatief / extensief recreatief medegebruik:** voor de betreffende VHR-gebieden en voor De Leijen zal in het ontwerp streekplan nog een nadere zonering naar de bovenstaande twee categorieën worden opgenomen.

Voor alle categorieën geldt dat de functie waterhuishouding nevens geschikt is, voorzover ze tot de Friese boezem behoren. Daarnaast is de functie beroepsscheepvaart nevens geschikt voor wat betreft de geclassificeerde beroepsvaarwegen. Binnen de beheersgebieden is normaal agrarisch gebruik mogelijk, zij het dat de waterhuishouding mede is afgestemd op de natuurwaarden van de gebieden en er beperkingen gelden voor ingrepen in de bodemstructuur.

Bescherming EHS

Ruimtelijke ingrepen in (de nabijheid van) de EHS zijn op grond van (inter)-nationale regelgeving niet toegestaan als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van 'redenen van groot openbaar belang'. Wanneer een ruimtelijke ingreep op grond hiervan als onontkoombaar kan worden aangemerkt, wordt schade zoveel mogelijk door mitigerende maatregelen beperkt. Resterende schade wordt gecompenseerd.

Voor VHR- en NB-wetgebieden gelden aanvullende eisen. Voor ruimtelijke ingrepen met kans op significante effecten op de betrokken natuurwaarden is een passende beoordeling vereist. Aantasting van deze natuurwaarden is alleen toegestaan wanneer reële alternatieven ontbreken en er sprake is van 'dwingende redenen van groot openbaar belang', waaronder redenen van sociale of economische aard. In dat geval worden alle nodige mitigerende maatregelen getroffen. Bij Habitatrichtlijngebieden met prioritaire soorten en/of habitats, zijn onder 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet begrepen 'redenen van sociale of economische aard'.

Zolang (agrarische) gronden binnen de begrensde EHS - zoals op kaart 14 als 'water', 'overige natuur' en 'beheersgebied' aangegeven - nog niet zijn verworven voor natuurontwikkeling of zolang hier nog geen aangepast natuurbeheer is ingesteld, is voortzetting van de agrarische bestemming en het normale agrarische gebruik mogelijk. Voor deze begrensde gebieden is wel een basisbescherming van toepassing in die zin dat onomkeerbare ontwikkelingen die de beoogde natuurontwikkeling in de weg staan worden voorkomen. Voor de robuuste natte verbinding geldt dat bij ruimtelijke ingrepen rekening wordt gehouden met de beoogde toekomstige eindfunctie van deze natte verbinding.

Op grond van een gevoeligheidsanalyse zullen wij in het ontwerp streekplan aangeven welke ontwikkelingen in of nabij een EHS-gebied aanvaardbaar zijn, met speciale aandacht voor de specifieke soorten in de VHR-gebieden. Het gaat hierbij onder meer om:

- voorkeurslocaties voor stedelijke uitbreidingen in de bundelingsgebieden;
- recreatieve druk(verhoging) bij nog nader te zoneren natuurgebieden;
- relevante landbouwkundige aspecten.

Hiermee zetten wij een belangrijke stap voor de passende beoordeling bij concrete ruimtelijke ontwikkelingen en ingrepen in en rond de VHR-gebieden.

Voor de Waddeneilanden geven wij aan het begrip '(dwingende) redenen van groot openbaar belang' een invulling die past bij de beperkte schaal van ontwikkelingen op de eilanden. Hierbij

wordt onderkend dat buiten bestaande dorpskommen en recreatieterreinen nagenoeg alle gronden tot de EHS behoren, zodat reële alternatieve locaties vrijwel ontbreken. Optimale benutting van het bestaande bebouwde gebied blijft van belang.

Natuurcompensatie

Bij natuurcompensatie zijn de volgende uitgangspunten van toepassing:

- er treedt geen netto-verlies aan waarden op voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang van de EHS;
- primair vindt compensatie kwantitatief plaats aansluitend op of nabij het natuurgebied;
- als dit niet mogelijk is vindt kwalitatieve compensatie van natuurwaarden plaats of vindt kwantitatieve compensatie elders plaats onder de voorwaarde van voldoende samenhang in de EHS;
- als ook dit niet mogelijk is wordt financiële compensatie geboden. Deze wordt in het Nationaal Groenfonds gestort maar blijft gekoppeld aan de betrokken ingreep;
- besluitvorming over de ingreep en over de wijze en het moment van compensatie vinden gelijktijdig plaats zodat hierover zekerheid bestaat;
- voor de VHR-gebieden is financiële compensatie niet mogelijk;
- voor de VHR-gebieden dient compensatie vooraf en tijdig vóór de ingreep plaats te vinden, waarbij de samenhang in de Europese EHS gehandhaafd wordt.

In aanvulling hierop bieden wij de mogelijkheid van een saldobenadering, waarbij in een samenhangende gebiedsvisie de effecten van verschillende maatregelen en ruimtelijke ingrepen op natuurwaarden in een groter gebied in beeld worden gebracht en afgewogen. Per saldo moet er sprake zijn van verbetering van de natuurwaarden in en rond het gebied. Voor boscompensatie gelden op grond van de Boswet afzonderlijke regels.

131

Voor de Waddeneilanden accepteren wij dat alleen kwalitatieve compensatie mogelijk is. Wij hanteren hiervoor de volgende uitgangspunten:

- kwalitatieve compensatie van natuurwaarden vindt per eiland plaats, waarbij wordt vastgelegd welke verbetering voor welke ingreep staat;
- er is een financiële relatie tussen de ruimtelijke ingreep en de maatregelen voor natuurverbetering;
- bij financiële compensatie wordt als referentie uitgegaan van de waarde van eilander landbouwgrond met dezelfde oppervlakte als de oppervlakte van de ruimtelijke ingreep, vermeerderd met de inrichtingskosten voor nieuwe natuur;
- financiële verevening gebeurt via een EHS-compensatiefonds per eiland;
- om kleinere ingrepen rond de kleine kernen mogelijk te maken, geldt voor een zone van 15 meter rond de bebouwde kom een soepeler regeling.

Voorbeelden van kwalitatieve compensatie zijn het verbeteren van milieucondities en het opruimen van versturende wegen. Wij werken de compensatieregeling voor de Waddeneilanden en regels voor boscompensatie nader uit.

2.10.4 Natuurwaarden buiten de EHS

Ook buiten de EHS dragen wij bij aan ruimtelijke condities voor instandhouding en verbetering van natuurwaarden. Wij waarborgen de instandhouding van belangrijke natuurwaarden, waaronder kwetsbare dier- en plantensoorten. Specifiek zetten wij in op:

- een verantwoorde weidevogelstand en voldoende ganzenopvanggebieden in de open klei- en veenweidegebieden;
- ecologisch goed functionerende houtwallen en elzensingelgebieden in de besloten zandgebieden.

Wij vragen gemeenten het gebruik en de bescherming van bestaande natuurgebieden buiten de EHS en van natuurlijke waarden in agrarisch gebied planologisch te regelen.

Buiten natuurgebieden is er ruimte voor een vitale en duurzame landbouw in een multifunctioneel landelijk gebied. Waar mogelijk koppelen wij een sterke landbouwfunctie aan andere functies, waaronder natuur. Dit op basis van vrijwilligheid. Hierbij blijven wij de groen blauwe dooradering van het landelijk gebied met lokale natuur ondersteunen. Uitgangspunt is dat het normale agrarische grondgebruik doorgang vindt en vaak noodzakelijk is voor instandhouding van bepaalde natuurwaarden. Daar waar behoud en ontwikkeling van natuurwaarden afhankelijk zijn van de wijze van agrarische bedrijfsvoering, zetten wij in op reële (beheer)-vergoedingen. Dit biedt ook mogelijkheden voor verbreding van agrarische activiteiten.

Weidevogels

Wij blijven voor een gezonde weidevogelstand inzetten op voldoende geschikte weidevogelgebieden, zowel binnen als buiten de EHS, door:

- het optimaliseren van weidevogelreservaten en van het instrumentarium voor agrarisch natuurbeheer;
- het blijven benutten van de 'vrij inzetbare beheerhectaren', waarbij in belangrijke weidevogelgebieden over de hele provincie contracten voor weidevogelbeheer kunnen worden afgesloten. Deze benadering heeft bij agrariërs veel draagvlak;
- het blijven ondersteunen van de vrijwillige weidevogelbescherming.

De grutto vormt een belangrijke gidssoort voor de weidevogels. Aan gebieden met een hoge score op de verspreidingskaart voor grutto's (op te nemen in het ontwerp streekplan) geven wij prioriteit binnen het weidevogelbeheer.

Om noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen goed af te stemmen op onze bijzondere verantwoordelijkheid voor weidevogels, vinden wij het belangrijk dat weidevogels vroegtijdig deel uitmaken van de totale ruimtelijke planvorming. Ongewenste knelpunten en vertragingen in planprocessen zijn hiermee te voorkomen.

Handhaving van voldoende openheid en rust in de voor weidevogels geschikte gebieden is van belang. Verdichting door beplanting en bebouwing is hier niet gewenst. Bij noodzakelijke ruimtelijke ingrepen van openbaar belang kan hiervan worden afgeweken. Bij dergelijke ruimtelijke ontwikkelingen zullen weidevogelbelangen als zelfstandig belang in de afweging worden betrokken. Voor de ontwikkelingen rond de stedelijke en regionale centra zullen wij dit verder uitwerken in hoofdstuk 3. Wanneer na afweging aantasting van de weidevogelbiotoop onvermijdelijk blijkt, dragen gemeenten en/of initiatiefnemers zorg voor compensatie van de verloren weidevogelbiotoop.

Een mogelijkheid van compensatie is om afhankelijk van de omvang van de ingreep een financiële bijdrage te storten in een provinciaal fonds voor investeringen in weidevogelbeheer. Met dit fonds kan op verschillende manieren invulling worden gegeven aan weidevogelbeheer om het verlies aan weidevogelbiotoop te compenseren. Gezien het provinciale belang nemen wij 50% van deze fondsvorming voor onze rekening.

Ganzen

Voor de opvang van ganzen en smienten wijzen wij momenteel op basis van vrijwilligheid ongeveer 30.000 ha ganzenopvanggebieden aan. Een definitieve kaart nemen wij op in het ontwerp streekplan. Het merendeel zoeken wij in agrarisch gebied. Een groot deel van de ganzenopvanggebieden in agrarisch gebied ligt nabij de ganzenslaapplaatsen in Vogelrichtlijngebieden. Voor de opvang van ganzen in deze gebieden zullen vergoedingen worden uitgekeerd in de vorm van een schadeloosstelling of op basis van een beheerspakket. Hierbij wordt uitgegaan van voortzetting van het normale agrarische gebruik zonder verdere planologische beperkingen daaraan. Bij de begrenzing van deze opvanggebieden is rekening gehouden met allerlei ruimtelijke plannen.

Handhaving van voldoende openheid en rust in de voor ganzen geschikte gebieden is van belang. Verdichting door beplanting en bebouwing is hier in principe niet gewenst. Bij noodzakelijke ruimtelijke ingrepen van openbaar belang kan hiervan worden afgeweken. Wanneer na afweging aantasting van de ganzenopvanggebieden onvermijdelijk blijkt, is voor vervangende hectaren een provinciale reservepot voor compensatie beschikbaar.

2.10.3 Doorwerking ruimtelijk beleid

WAT DOEN WE ZELF

- Wij zullen in 2018 de EHS in Fryslân gerealiseerd hebben.
- Wij zetten versterkt in op de realisatie van de provinciale EVZ's - zolang het Rijk hiervoor het instrumentarium wil inzetten - door hierin een trekkersrol op ons te nemen. Experimenten met vormen van multifunctioneel grondgebruik die bijdragen aan de realisatie van EVZ's zullen wij ondersteunen.
- De realisatie van de robuuste natte verbinding combineren wij - naast andere passende projecten - zoveel mogelijk met uitbreiding van de Friese boezem, rekening houdend met de beoogde natuurdoelen. De beschikbare rijksmiddelen benutten wij hiervoor.
- Wij zetten versterkt in op vergroting van het aandeel particulier natuurbeheer in de realisatie van de EHS tot 30-40%.
- Wij optimaliseren het instrumentarium van agrarisch natuurbeheer.
- Wij zullen de landschappelijke kenmerken van belang voor weidevogels en ganzen monitoren;
- Wij zetten ons in voor de instelling van een fonds voor weidevogelcompensatie waarvan wij 50% voor onze rekening nemen.
- In het ontwerp streekplan geven wij ganzenopvanggebieden rond de belangrijkste slaapplekken aan.
- Voor de EHS zal in het ontwerp streekplan per natuurgebied worden aangegeven in hoeverre de gewenste milieucondities in en rond het gebied aanwezig zijn. Wij zetten ons ervoor in dat omliggende grondgebruikers die willen bijdragen aan optimalisatie van de milieucondities in deze zones, via blauw groene diensten hiervoor worden beloond. Hierbij betrekken wij de maatregelen die rond de verzuringgevoelige natuurgebieden nodig zijn op grond van de Wet en Provinciaal Besluit Ammoniak en Veehouderij.
- Voor de VHR-gebieden en De Leijen nemen wij in het ontwerp streekplan nog een nadere zonering van recreatief medegebruik op met een indicatie van toelaatbare recreatiedruk.
- Wij zullen onderzoeken of door subsidiëring het opstellen van ecologische basiskaarten door gemeenten kan worden bevorderd.
- Wij werken de compensatieregeling voor de Waddeneilanden en de regels voor boscompensatie nader uit.

[p.m.]

WAT VERWACHTEN WE VAN ANDEREN

- Van initiatiefnemers van ruimtelijke plannen wordt verwacht dat ze bewust met de component natuur omgaan en 'natuurinclusief' plannen ontwikkelen.
- Gemeenten nemen de begrenzing van de EHS-gebieden en de kleinere natuurgebieden buiten de EHS op in hun bestemmingsplannen en richten de planologische regeling voor deze gebieden op instandhouding van de natuurlijke kenmerken en waarden. Tot aan de omzetting naar natuurgebied EHS is de planologische basisbescherming gewaarborgd.
- Gemeenten houden bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en ingrepen rekening met voldoende landschappelijke openheid en rust in (potentiële) weidevogel- en ganzenopvanggebieden; bij noodzakelijke ontwikkelingen en ingrepen wordt de weidevogelbiotoop gecompenseerd, o.a. via fondsvorming.
- De Waddeneilandgemeenten vertalen de uitgangspunten voor natuurcompensatie op de Waddeneilanden in hun beleid en geven daaraan concreet invulling.
- Het rijk stelt voldoende middelen beschikbaar voor realisering van de EVZ's.
- Natuurbeschermingsorganisaties en particulieren die natuurbeheer (gaan) ontwikkelen, realiseren de gestelde natuurdoelen voor de betreffende gebieden vóór 2018.
- Wetterskip Fryslân realiseert vóór 2015 de verbeteringen rond de EHS die op grond van de Kaderrichtlijn Water nodig zijn.

[p.m.]

2.11 Bodem

2.11.1 Inleiding

De bodem is de ondergrond waarop en waarvan wij leven, te onderscheiden in de ondiepe en de diepe ondergrond. De ondiepe ondergrond is de drager van functies, bebouwing en infrastructuur, de bron voor voedselvoorziening en winning van zand en klei, de vindplaats voor archeologische voorwerpen en het medium voor transport van stoffen en energie. De diepere ondergrond is de bron voor belangrijke grond- en delfstoffen, waaronder grondwater, gas, en zout, en biedt tevens een mogelijkheid voor energie-opslag en koude-warmte opslag.

De gaswinning onder het vasteland van Fryslân kent een aflopende tendens. Bestaande velden op het vasteland zijn voor het overgrote deel in de eindfase van hun rendabele productie aanbeland. Dit geldt niet voor IJsselmeergebied en het Waddenzeegebied, waar nog nieuwe gasvoorraden aanwezig kunnen zijn.

Sinds 1996 wordt er in de Noordwesthoek van Fryslân steenzout gewonnen in de concessie Barradeel I. Aangezien de maximale daling van 35 cm hier bijna bereikt is, loopt de productie van steenzout uit deze concessie op zijn eind. Een tweede concessie is inmiddels verleend. Verwacht kan worden dat binnen de streekplanperiode procedures worden opgestart voor verdere uitbreiding van het zoutwinningsgebied. Zoutwinning leidt tot bodemdaling. Dit heeft gevolgen voor de waterhuishouding in het gebied.

Door middel van de winning vanuit een aantal diepe zandwinputten wordt voor het overgrote deel voorzien in de behoefte aan ophoogzand in onze provincie. Daarnaast zijn op diverse plaatsen verspreid over de provincie zandwinplaatsen in exploitatie t.b.v. de uitvoering van specifieke werken zoals ruilverkavelingen en wegenaanleg.

Het gebruik van de ondergrond voor verwarming en koeling van gebouwen levert aanzienlijke energiebesparingen op. Het gebruik van koude warmte systemen zal de komende jaren een sterke groei kunnen doormaken. De verwachting is dat in 2020 voldoende capaciteit gerealiseerd is om 40.000 woningen te verwarmen en te koelen. Daarnaast zal toepassing vooral gevonden worden in kantoren, scholen, zorginstellingen en mogelijk de glastuinbouw. In 2020 zal circa 16 miljoen m³ grondwater rondgepompt worden ten behoeve van koude-warmte opslagsystemen. Dit is afgezet tegen de huidige drinkwaterwinningen van circa 50 miljoen m³ aanzienlijk. Het gaat hierbij in de ondergrond om een oppervlak van circa 130 ha.

135

2.11.2 Ruimtelijke condities voor duurzaam bodemgebruik

In ons streven naar een duurzame ontwikkeling past een zorgvuldige omgang met de bodem, waardoor verontreiniging en uitputting worden voorkomen en waardevolle bodemelementen zo min mogelijk worden aangetast. Deze zorgvuldigheid geldt voor zowel voor de bovenlaag waarop en waarvan wij leven, als voor de ondiepe en de diepe ondergrond. Wij zullen daarom geen medewerking verlenen aan de opslag van radioactief en chemisch afval in de ondergrond van Fryslân - bijvoorbeeld in zoutkoepels - vanwege de kans op calamiteiten en de onbeheersbaarheid van ondergrondse opslag.

Voor een zorgvuldige omgang met de bodem is het van belang dat:

- bodemaspecten vroegtijdig in de ruimtelijke planvorming worden betrokken;
- gebruikskansen van de bodem worden benut waarbij aantasting van de bodem minimaal is;
- bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen op locaties met bodemverontreiniging wordt gekeken of de bodem ondanks de verontreiniging geschikt is of geschikt is te maken voor het beoogde gebruik; eventuele bodemsanering en ruimtelijke ontwikkelingen worden op elkaar afgestemd.

Gemeenten leveren als planontwikkelaars en planvormers een belangrijke bijdrage aan een duurzaam bodemgebruik. Om hun hierin te ondersteunen en om te bevorderen dat de relevante bodemaspecten op adequate wijze in de ruimtelijke planvorming worden opgenomen, nemen wij in het ontwerp streekplan een handreiking op met aandacht voor de volgende punten:

- het gebruik van gemeentelijke en provinciale bodemkwaliteitskaarten in een zo vroeg mogelijk planstadium;
- bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt de bodem geschikt gemaakt voor het beoogde gebruik. Er zijn door de dynamiek bovengronds (financiële) mogelijkheden om lokale bodemverontreinigingen kosteneffectief te saneren. Wij streven hiermee zorgvuldig ruimtegebruik na;
- mogelijkheden om waardevolle bodemelementen zo min mogelijk aan te tasten.

In de afgelopen jaren zijn (mogelijke) lokale bodemverontreinigingen en diffuse bodemverontreiniging met bodemkwaliteitskaarten in beeld gebracht. De komende jaren komt informatie beschikbaar over de bodemkwaliteit in relatie tot verschillende gebruiksvormen. Hierdoor kunnen ruimtelijke functies beter afgestemd worden op de daarvoor geschikte bodems. Wij brengen de toestand van de bodem verder in beeld.

136

Met een goede afstemming tussen bodemsanering en ruimtelijke ontwikkelingen kan "werk met werk" worden verricht, wat kostenbesparend werkt en stagnatie in de planontwikkeling voorkomt. De afstemming heeft voordelen voor zowel de bodemsanering als voor de ruimtelijke ontwikkelingen. Hiervoor is budget beschikbaar.

2.11.3 Diepe delfstoffen

Opsporing en winning van diepe delfstoffen is toegestaan buiten de EHS en bestaande natuurgebieden, op plaatsen waar de invloed op de omgeving zo beperkt mogelijk is. Het zoeken naar en winnen van gas onder het IJsselmeer is alleen mogelijk vanaf het vasteland, waarbij via milieuonderzoek is aangetoond dat er geen onevenredige schade wordt aangebracht aan de belangen van waterkwantiteit, -kwaliteit, veiligheid van waterkeringen en natuur, scheepvaart, recreatie en visserij. Nieuwe opsporing en winning van gas op de Waddeneilanden is niet toegestaan evenals nieuwe opsporing en winning van gas onder de Waddenzee vanaf het vasteland.

Wij beschouwen opsporing en winning van diepe delfstoffen als een noodzakelijke maatschappelijke activiteit waarvoor geschikte locaties kunnen worden benut, rekening houdend met eisen vanuit de delfstoffenwinning en de omgeving. Natuurgebieden worden ontzien om ongewenste verstoring en negatieve effecten te voorkomen. Specifiek voor het IJsselmeer geldt dat het risico van enige verontreiniging wordt uitgesloten vanwege het belang van de zoetwatervoorraad (drinkwater). Specifiek voor de Waddeneilanden en de Waddenzee geldt het primaat van de natuurlijke en landschappelijke waarden. Op grond van het voorzorgbeginsel wordt enig risico van bodemdaling hier niet geaccepteerd.

Zoutwinning in de noordwesthoek van Fryslân blijft mogelijk. Dit standpunt kan worden herzien als uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat de gevolgen en ontwikkelingen die voortvloeien uit de zoutwinning vanuit de concessie 'Barradeel II', maatschappelijk ontoelaatbaar zijn.

In het ontwerp streekplan zullen wij de resultaten van het onafhankelijke onderzoek betrekken bij onze nadere standpuntbepaling over de zoutwinning in Noordwest Fryslân.

2.11.4 Ondiepe grondstoffen

Voor de winning van zand kan gebruik worden gemaakt van bestaande zandwinputten en zandwinplaatsen op het vaste land, incl. gepaste uitbreiding daarvan. Winning van ophoog-, beton- en metselzand in het IJsselmeer is mogelijk in relatie tot aanleg, verbeteringen of verdiepingen van de vaargeulen. Concrete initiatieven voor winning buiten de vaargeulen en op grotere diepten (> 8 m) zijn alleen mogelijk wanneer uit toetsing aan de effecten op de waterkwaliteit en op de natuurwaarden (VHR-toets) blijkt dat geen onevenredige nadelige effecten optreden.

Ook de winning van zand beschouwen wij als een noodzakelijke maatschappelijke activiteit waarvoor geschikte locaties kunnen worden benut, rekening houdend met omgevingsfactoren.

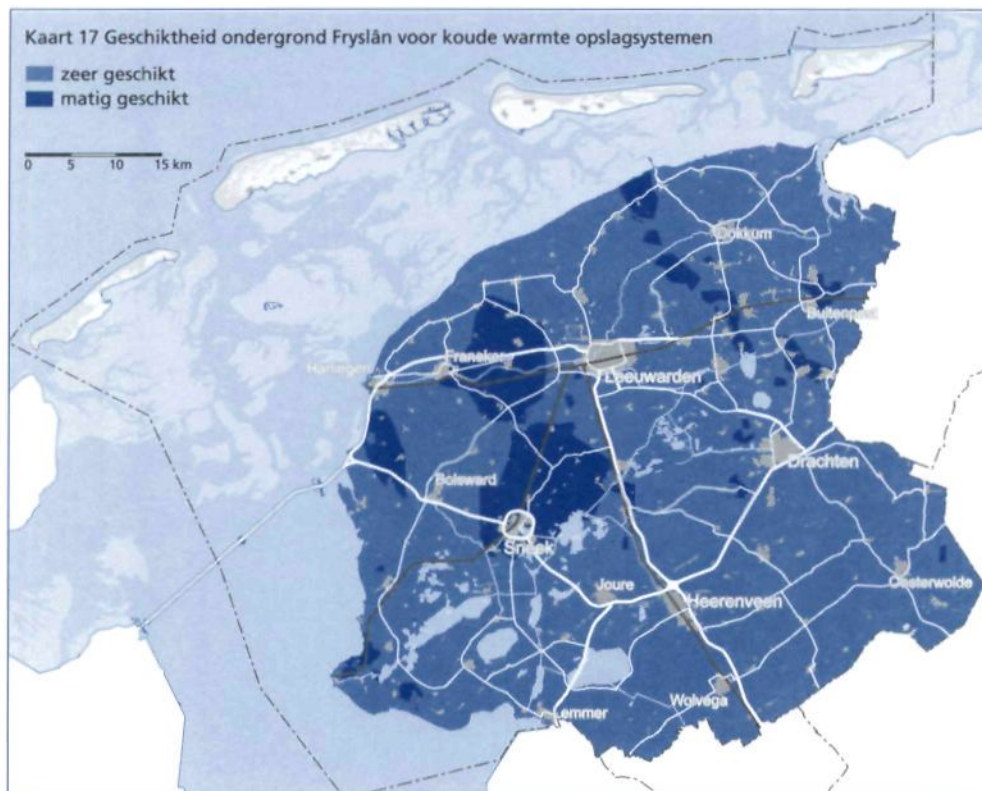
2.11.5 Koude-warmte opslag

Wij stimuleren het gebruik van de ondergrond voor energieopslag middels koude/warmte opslagsystemen. Hiervoor is in principe in de hele provincie ruimte. Voor concrete initiatieven is een passende onderbouwing nodig, waarin rekening wordt gehouden met een goede ruimtelijke, milieuhygiënische en waterhuishoudkundige inpassing.

137

De ondergrond in Fryslân is in het algemeen zeer geschikt voor de toepassing van koude-warmte opslagsystemen, zie kaart 17. Gezien deze geschiktheid vragen wij vanuit milieu en economisch perspectief aandacht voor de kansen voor koude-warmte opslagsystemen, rekening houdend met de bescherming van het grondwater. De huidige vergunningprocedure met daaraan verbonden voorschriften en leges zullen wij aanpassen zodat er minder vergunningvoorschriften zijn, er geen vergunning nodig is voor kleine systemen, en de leges lager worden.

2.11.6 Doorwerking ruimtelijk beleid

WAT DOEN WE ZELF

- Wij stellen zo spoedig mogelijk een nieuwe beleidslijn op voor de toepassing van koude warmte opslag in de ondergrond; daarbij zullen wij de betreffende vergunning-procedure met voorschriften en leges aanpassen.
- Wij nemen in het ontwerp streekplan een handreiking voor duurzaam bodemgebruik op.
- Wij werken de bodemkwaliteitskaarten verder uit.
- In het ontwerp streekplan zullen wij de resultaten van het onafhankelijke onderzoek naar de gevolgen van zoutwinning in Noordwest Fryslân betrekken bij onze nadere standpuntbepaling over de zoutwinning in Noordwest Fryslân.

[p.m.]

WAT VERWACHTEN WE VAN ANDEREN

- Gemeenten stimuleren bij de ontwikkeling van nieuw stedelijk gebied en bij de ontwikkeling van grote gebouwen in bestaand bebouwd gebied (ziekenhuizen, kantoren-complexen, grote detailhandelsvestigingen, e.d.) de toepassing van koude/warmte opslag systemen.

[p.m.]

2.12 KUSTVERDEDIGING & BUITENDIJKS BOUWEN

2.12.1 Inleiding

Naar verwachting zal in de toekomst het klimaat veranderen en de zeespiegel stijgen. Om veilig te kunnen blijven wonen in Fryslân zullen in de toekomst de primaire waterkeringen langs Waddenzee, IJsselmeer en Lauwersmeer moeten worden versterkt. Dit geldt zowel voor dijken en kunstwerken als voor smalle duinen.

Klimaatverandering en zeespiegelstijging hebben ook consequenties voor nieuwe buitendijkse ontwikkelingen in of nabij het IJsselmeer, de Waddenzee en/of de Noordzee. Aan deze ontwikkelingen zijn namelijk steeds grotere veiligheidsrisico's verbonden. Bij ruimte voor buitendijkse ontwikkelingen spelen ook factoren als de openheid van het landschap en voorkomende natuurlijke waarden een rol. Specifiek voor het IJsselmeer geldt het voornemen van het Rijk om het waterpeil in de toekomst te verhogen.

2.12.2 Reserveringszones voor toekomstige dijkversterking

Wij houden Fryslân veilig en bewoonbaar door voldoende ruimte te reserveren voor toekomstige versterking van de primaire waterkeringen. Het reserveren van zones voor toekomstige dijkversterking draagt eraan bij dat deze versterkingen tegen de laagste maatschappelijke kosten kunnen plaatsvinden. Hiermee voorkomen wij onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen die nadelig kunnen zijn voor toekomstige dijkversterkingen.

139

Ruime reserveringszones

Wij maken een onderscheid tussen ruime en exacte reserveringszones langs de primaire waterkeringen. Wij hanteren de in onderstaande tabel en op kaart 11 aangegeven ruime reserveringszones langs de primaire waterkeringen.

Tabel I: Breedte van de ruime reserveringszones langs primaire waterkeringen (in meters)

		BUITENDIJKS	BINNENDIJKS BUITEN AANEENGESLOTEN BEBOUWD GEBIED	BINNENDIJKS BINNEN AANEENGESLOTEN BEBOUWD GEBIED
Vasteland	IJsselmeer	175	100	50*)
Vasteland	Waddenzee	200	125	50*)
Afsluitdijk	IJsselmeerszijde	175	de gehele dijk	de gehele dijk
Afsluitdijk	Waddenzeezijde	200	de gehele dijk	de gehele dijk
Wadden- eilanden	Smalle duinen en dijken	200	125	50*)
Wadden- eilanden	Brede duinen met primaire kering in de zeereep	200	125	50*)
Wadden- eilanden	Brede duinen zonder primaire kering in de zeereep	**	**	**

*) in voorkomende gevallen kan dit meer zijn. Wetterskip Fryslân doet in aanloop naar het ontwerp streekplan nader onderzoek

**) reserveringszones worden meegenomen in een Streekplanuitwerking voor de Waddeneilanden

Wij hanteren als uitgangspunt dat de reserveringszones voldoende ruim zijn om:

- langs de Waddenzee en Noordzee versterking van de primaire keringen voor een periode van 200 jaar mogelijk te maken;
- langs het IJsselmeer versterking van de primaire waterkeringen mogelijk te maken waarbij een stijging van het waterpeil in het IJsselmeer met één meter mogelijk is.

Binnen de grenzen van het bestaande aaneengesloten gebied van kustplaatsen kunnen we bij de huidige inzichten volstaan met een relatief smalle reserveringszone. Wetterskip Fryslân zal voor het ontwerp streekplan berekeningen uitvoeren om de grenzen tussen het bestaande aaneengesloten bebouwde gebied van de kustplaatsen en het gebied daarbuiten exact te kunnen bepalen.

Op de Waddeneilanden maken we onderscheid tussen enerzijds de smalle duinen en dijken en anderzijds de brede duinen. Langs de smalle duinen en dijken leggen we zowel binnen- als buitendijks ruime reserveringszones vast. Langs de brede duinen doen we dit alleen daar waar de primaire kering ter hoogte van de zeereep ligt. Langs de overige delen van de brede duinen leggen we geen ruime reserveringszones vast. Langs de Afsluitdijk hanteren we aan de Waddenkant reserveringszones die overeenkomen met de zones langs de Waddendijken op het vasteland en langs de IJsselmeerkant reserveringszones die overeenkomen met de zones langs de IJsselmeerdijken. De Afsluitdijk zelf rekenen we eveneens tot de ruime reserveringszone.

Bovenstaande maatvoering is zo gekozen dat versterking zowel binnendijks als buitendijks mogelijk is. Een definitieve keuze zal later per dijkvak worden gemaakt. Wij spreken in de volgende gevallen al op voorhand een voorkeur uit voor:

- buitendijkse versterking binnen de grenzen van het bestaande aaneengesloten gebied van kustplaatsen, vanwege de gewenste ontwikkelingsmogelijkheden en de al bestaande beperkingen ter plekke;
- buitendijkse versterking bij het Noorderleeg, vanwege de aanwezigheid van een groot aantal agrarische bedrijven langs de binnenzijde van de dijk, zie kaart 11;
- binnendijkse reservering van het dijklichaam bij de kliffen van Gaasterland, vanwege de landschappelijke waarden van de kliffen en omdat hier gebruik kan worden gemaakt van de natuurlijke hoogte van de kliffen, zie kaart 11.

Exacte reserveringszones

Afhankelijk van de lokale situatie worden de ruime zones ingeperkt tot exacte reserveringszones die daadwerkelijk nodig zijn voor versterking van de waterkering. Wij verzoeken de waterkeringbeheerders vóór eind 2008 nauwkeurige berekeningen uit te voeren, met inachtneming van de volgende algemene principes:

- dijkversterking zo smal als kan, zo breed als moet;
- bij waterkeringen met een harde bekleding buitendijks geldt: dijkversterking binnendijks waar het kan, buitendijks waar het moet. Bij waterkeringen zonder een harde bekleding buitendijks ("groene dijken") spreken wij geen voorkeur binnen- of buitendijks uit;
- in situaties met een binnendijks knelpunt voor dijkversterking moet nagegaan worden of de huidige kering geheel of grotendeels naar buiten toe versterkt kan worden, of dat technisch andere (duurdere) oplossingen nodig zijn. Knelpuntsituaties kunnen zich voordoen bij de aanwezigheid van bebouwd gebied, natuurgebied of cultuurhistorische dan wel andere waardevolle elementen direct bij de kering;
- bij buitendijkse versterking van de primaire kering moet rekening gehouden worden met natuurwaarden buitendijks. Eventuele natuurcompensatie moet meegenomen worden in de kostenberekeningen.

Daarnaast vragen wij aan de waterkeringbeheerders om na afstemming met de provincie de exacte reserveringzones vóór eind 2008 in hun leggers op te nemen, waarbij een goede afweging tussen alle betrokken publieke en private belangen plaats vindt.

Na vaststelling van de leggers worden de exacte reserveringzones in bestemmingsplannen vastgelegd, waarna de ruime reserveringszone vervalst.

In concrete gevallen - waaronder lopende planinitiatieven waarover al afspraken zijn gemaakt - kunnen initiatiefnemers de waterkeringbeheerder verzoeken om vóór de aanpassing van hun leggers tot het inperken van de ruime zones tot exacte reserveringzones over te gaan. Wij zijn in die gevallen bereid maatwerk te leveren en waar dat mogelijk is af te wijken van de ruime reserveringszone.

Bouwbeleid in de reserveringzones

Voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen gaan wij in de ruime en de exacte reserveringszones uit van een aantal criteria. Buiten de gebieden met aaneengesloten bebouwing (kustplaatsen) geldt:

- Bij recht en via vrijstelling mag de planologische ruimte in vigerende bestemmingsplannen worden benut;
- Bij verruiming van de mogelijkheden voor bestaande bedrijven die gebonden zijn aan ligging in het buitengebied, zal van geval tot geval worden bekeken in hoeverre deze verruiming een onomkeerbare ontwikkeling voor toekomstige dijkversterking vormt;
- Bij verruiming van de mogelijkheden voor bestaande woningen en niet aan de ligging in het buitengebied gebonden bedrijven is een eenmalige uitbreiding van het bebouwde oppervlak van 10% mogelijk;
- Voor het overige is nieuwe bebouwing niet mogelijk, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang;
- Kosten van eventuele verplaatsing van bebouwing komen voor rekening van de waterkeringbeheerder en het rijk vanwege betrokken financiële belangen.

141

Binnen de gebieden met aaneengesloten bebouwing (kustplaatsen) geldt:

- Nieuwbouw en uitbreiding van bestaande bebouwing is onder voorwaarden mogelijk. Deze voorwaarden zijn gericht op het voorkomen van onomkeerbare ontwikkelingen die nadelig zijn voor toekomstige versterking van de waterkering, waarbij er van uit wordt gegaan dat versterking buitendijks plaats vindt. De waterkeringbeheerder stelt op basis van maatwerk nadere voorwaarden.

Daarnaast kunnen vanuit de waterstaatswetgeving door de waterkeringbeheerder nog eisen worden gesteld aan activiteiten op en rondom de huidige keringen, zoals opgenomen in de keur. Het is aan de waterkeringbeheerder om de eisen uit de keur af te stemmen op de eisen die gelden voor de reserveringzones.

Bouwbeleid voor de Waddeneilanden

Wij zullen voor de Waddeneilanden in nauwe samenwerking met gemeenten en waterkeringbeheerders een streekplanuitwerking opstellen waarin wij nader beleid formuleren voor bebouwing op de eilanden, rekening houdend met alle zich voordoende belangen. In dit beleid worden tevens de exacte reserveringzones langs de dijken en de smalle en brede duinen bepaald. Zie tevens hoofdstuk 3.

De laag gelegen delen van de Waddeneilanden, vooral de polders en de kustplaatsen, worden beschermd door een ring van dijken, smalle en brede duinen (primaire keringen). Deze zogeheten dijkringen liggen zeer dicht tegen de laag gelegen delen van de eilanden aan. Grote delen van de uitgestrekte duingebieden liggen daardoor buitendijks.

Bij het bepalen van reserveringszones is de uitkomst van de nog lopende discussie over de verplaatsing van de dijkringen relevant. Wanneer de huidige dijkkring zover wordt opgerekt dat de primaire kering in de brede duinen bij de zeereep komt te liggen, geven wij de voorkeur aan een exacte reserveringszone binnendijks van de primaire kering. In de overige gevallen zal er sprake zijn van maatwerk, afhankelijk van huidige bebouwing en huidige natuurwaarden. Overigens gelden langs de brede duinen dezelfde uitgangspunten voor bebouwing als langs de dijken en de smalle duinen.

2.12.3 Buitendijks bouwen

Alleen in bijzondere situaties zien wij nog ruimte voor nieuwe buitendijkse ontwikkelingen, zolang rekening wordt gehouden met voldoende veiligheid van personen en nieuwe objecten ook voor de lange termijn, een goede landschappelijke inpassing mogelijk is en toekomstige peilverhogingen op het IJsselmeer niet gehinderd worden.

Wij zien mogelijkheden voor nieuwe buitendijkse functies die specifiek aan het water gebonden zijn, zoals jachthavens en watergebonden bedrijvigheid. Daarnaast zijn er bij herstructurering van bestaande buitendijks gelegen bedrijventerreinen mogelijkheden voor nieuwe functies, waaronder woningbouw. Deze nieuwe functies moeten wel passen binnen het landschap-, cultuurhistorische, natuur- en waterbeleid.

Wij zullen na de komst van de 'Beleidslijn buitendijkse gebieden' van het rijk nadere voorwaarden voor buitendijkse ontwikkelingen uitwerken, met aandacht voor wie verantwoordelijk is in geval van schade. Wanneer buitendijkse ontwikkelingen plaatsvinden binnen de reserveringszones rondom waterkeringen is ook het beleid van de reserveringszones van toepassing.

Wij staan één permanent strandpaviljoen toe op de volgende strandlocaties:

- Ameland: Oranjeweg, Strandweg Ballum, Strandweg Nes, Strandweg Buren
- Schiermonnikoog: Badweg
- Terschelling: Paal 8, Heereweg, Molenweg
- Vlieland: Badweg

Verdere permanente bebouwing op het strand is niet toegestaan.

Permanente bebouwing op het strand is vanuit veiligheidsoogpunt ongewenst. Bij zware stormen zal schade ontstaan. Bebouwing op het strand belemmert processen om mee te groeien met de zeespiegel en kan strijdig zijn met doelstellingen vanuit natuur en landschap. De genoemde locaties vormen hierop geaccepteerde uitzonderingen.

2.12.4 Doorwerking ruimtelijk beleid

WAT DOEN WE ZELF

- Wij gaan samen met eilandgemeenten en waterkeringbeheerders een streekplanuitwerking opstellen voor de bebouwing op de Waddeneilanden.
- Zo snel mogelijk na het uitkomen van de 'Beleidslijn buitendijkse gebieden' van het rijk, zullen wij voor buitendijkse ruimtelijke ontwikkelingen nadere voorwaarden uitwerken, met aandacht voor de verantwoordelijkheid bij eventuele toekomstige schade.

[p.m.]

WAT VERWACHTEN WE VAN ANDEREN

- De waterkeringbeheerder legt na afstemming met de provincie vóór eind 2008 de exacte reserveringszones in zijn legger vast, met inachtneming van de geformuleerde algemene principes.
- De eilandgemeenten leveren een voorzet voor het te formuleren beleid voor de bebouwing op de Waddeneilanden.
- De betrokken gemeenten leggen de reserveringszone - zodra die is vastgesteld door de waterkeringbeheerder - in het bestemmingsplan vast.
- Wetterskip Fryslân maakt voor het ontwerp streekplan berekeningen voor de bepaling van de grenzen van het bestaande aaneengesloten gebied van kustplaatsen en van de bijbehorende reserveringszones.
- De waterkeringbeheerder stelt nadere voorwaarden op voor bebouwing binnen reserveringszones in gebieden met aaneengesloten bebouwing (kustplaatsen).

[p.m.]

2.12.4 Doorwerking ruimtelijk beleid

WAT DOEN WE ZELF	WAT VERWACHTEN WE VAN ANDEREN
• Wij gaan samen met eilandgemeenten en waterkeringbeheerders een streekplanuitwerking opstellen voor de bebouwing op de Waddeneilanden. • Zo snel mogelijk na het uitkomen van de 'Beleidslijn buitendijkse gebieden' van het rijk, zullen wij voor buitendijkse ruimtelijke ontwikkelingen nadere voorwaarden uitwerken, met aandacht voor de verantwoordelijkheid bij eventuele toekomstige schade. [p.m.]	• De waterkeringbeheerder legt na afstemming met de provincie vóór eind 2008 de exacte reserveringszones in zijn legger vast, met inachtneming van de geformuleerde algemene principes. • De eilandgemeenten leveren een voorzet voor het te formuleren beleid voor de bebouwing op de Waddeneilanden. • De betrokken gemeenten leggen de reserveringszone - zodra die is vastgesteld door de waterkeringbeheerder - in het bestemmingsplan vast. • Wetterskip Fryslân maakt voor het ontwerp streekplan berekeningen voor de bepaling van de grenzen van het bestaande aaneengesloten gebied van kustplaatsen en van de bijbehorende reserveringszones. • De waterkeringbeheerder stelt nadere voorwaarden op voor bebouwing binnen reserveringszones in gebieden met aaneengesloten bebouwing (kustplaatsen). [p.m.]

3. Gebieden

In dit hoofdstuk wordt een aanzet gegeven voor een gebiedsgerichte uitwerking. De indeling in gebieden komt overeen met onze indeling bij Plattelânsprojekten. Dit hoofdstuk wordt nader uitgewerkt in het ontwerp streekplan, met name voor de zes bundelingsgebieden. Hierover vindt nader overleg plaats met betrokken gemeenten.

3.1 NOORDOOST FRYSLÂN

Gemeenten: Achtkarspelen, Dantumadeel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a.

1. Bodem, landschap, natuur en water

- In Nationaal Landschap Noordelijke Wouden geldt uitgangspunt “behoud door ontwikkeling”; naast reguliere ontwikkelingsmogelijkheden inzet op behoud en verdere versterking van specifieke kwaliteiten van dit gebied (houtwallen en elzensingels, dobben, pingo’s en kleine waterlopen) via een uit te werken ontwikkelingsprogramma.
- Grotere aaneengesloten natuurgebieden (Nationale Park Lauwersmeer, Houtwiel, Sippenfennen en Mieden) in stand houden en mogelijkheden van recreatief medegebruik hierop afstemmen. Lauwersmeer is natuurgebied met nader te zoneren (extensief) recreatief medegebruik.
- Rond Vogelrichtlijngebied Lauwersmeer ganzenopvanggebieden aanwijzen, waarmee voor landbouw kansen voor verbreding worden geboden.
- Robuuste natte verbinding werkdeweg versterken, in combinatie met boezemvergroting, eventuele retentiegebieden in de lage gebieden en recreatief medegebruik. Passage van Centrale As met robuuste natte verbinding bij Valom is een mogelijk voorbeeldproject om blokkades in ecologische verbinding te voorkomen.
- Overig: uitgaan van bestaande landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten en deze benutten, dan wel verder ontwikkelen, ook in relatie tot weidevogelbeheer en ganzenopvang. Behoud van de landbouwfunctie is hiervoor noodzakelijk, met kansen voor groen-blauwe diensten.
- Langs Waddenkust en Lauwersmeer mogelijkheid voor nieuw gemaal in beeld brengen.
- Geen mogelijkheid voor nieuwe opsporing en winning van gas onder de Waddenzee vanaf de vaste wal.
- Nieuwe hoge bebouwing, met uitzondering van afwateringselementen, langs de waddendijk zijn niet wenselijk in verband met beleving van de kust vanaf het water.

2. Ontsluiting

- De Centrale As is essentieel voor een betere ontsluiting en sociaal-economische ontwikkeling van Noordoost-Fryslân, en specifiek voor een betere ontsluiting en sociaal-economische ontwikkeling van Dokkum.
- Opwaardering van PM-kanaal tot klasse Va biedt kansen voor daarvan afhankelijke natte bedrijvigheid bij bestaande bedrijfslocaties bij Kootstertille.
- Verdubbeling van het gehele spoortraject Groningen - Leeuwarden is gewenst. Benutting kernen met treinstation langs spoorlijn Groningen - Leeuwarden voor woonfuncties (Buitenpost, Veenwouden, Zwaagwesteinde).
- PVVP en tracébesluiten MER zijn leidend voor keuzes tracés voor de Centrale As.

3. Nederzettingen en gebruiksfunctie

STEDELIJK CENTRUM

- Dokkum: nieuwe woningbouwlocatie met name aan de zuid(west)kant, die zoveel mogelijk wordt aangesloten op het stedelijk gebied van Dokkum. Vanwege het belang van de open ruimte van het singellandschap en de herkenbaarheid van de compacte stad Dokkum, is een ontwikkeling van Dokkum aan de noordzijde van de rondweg gewenst. Voor alle typen bedrijven bieden de bestaande bedrijventerreinen Betterwird en Hogendijken, inclusief passende uitbreidingen met een accent op de westkant, voldoende ruimte. Bij uitbreidingen is aandacht gewenst voor de mogelijkheden voor wonen langs de Dokkumer Ee, met behoud van de karakteristiek van deze waterloop. Kansen voor gevarieerde woonmilieus benutten in stadsrandgebied binnen bundelingsgebied. Binnen stedelijk bundelingsgebied is mogelijkheid aanwezig voor een nieuw landgoed (pilot). Blijvend herkenbaar ruimtelijk onderscheid tussen Dokkum en Damwoude is gewenst, o.a. door landschappelijke geleding.

REGIONALE CENTRA

- Kollum en Buitenpost: complementair ontwikkelen met ieder eigen identiteit. Zonder aan elkaar te groeien, is het tussengebied geschikt voor hoogwaardige woonvormen aan water, in combinatie met wateropvang en landschapontwikkeling. Aandacht hierbij is gewenst voor voldoende compactheid van de bebouwing, gericht op versterking van de eigen kern structuur van beide kernen en afgestemd op uitbreidingsmogelijkheden aan andere zijden van beide kernen. Verbetering van de treinverbinding Leeuwarden-Groningen biedt kansen voor verdere invulling van woonfuncties en regionale kantoorfuncties en representatieve bedrijvigheid.
- Surhuisterveen: goede aansluiting op de A7 biedt kansen voor verdere ontwikkeling van werkfuncties, passend bij het regionale centrum en afgestemd op het nabij gelegen stedelijk centrum Drachten.

145

RECREATIEKERNEN

- Oostmahorn: verdere recreatieve ontwikkeling sluit aan bij de bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen, waaronder Esonstad, en met de vaarrecreatie en natuurbeleving van het Lauwersmeergebied. Aard en omvang van recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden worden zorgvuldig afgestemd op de natuurlijke en landschappelijke waarden in de omgeving (Waddenzee/ Lauwersmeer), mede aan de hand van een in het ontwerp streekplan op te stellen nadere zonering van de recreatieve medegebruiksmogelijkheden in dit natuurgebied.
- Holwerd: binnen de gegeven natuurlijke randvoorwaarden de specifieke recreatieve kwaliteit aan de pier benutten, gekoppeld aan de functie van Holwerd als transitopunt naar Ameland en met de beleving van de Waddenkust.

OVERIG

- Damwoude: specifieke woningbouwontwikkeling binnen bundelingsgebied, aanvullend en passend bij schaal Damwoude.
- Veenwouden en Marrum zijn bedrijfsconcentratiekernen met enige ruimte voor bedrijventerreinen op voorraad.
- Bij invulling van 'naar aard en schaal passende bedrijvigheid' wordt rekening gehouden met de al aanwezige bedrijvenconcentraties en de daaraan gekoppelde werkfuncties van Harkema. Daarbij vindt afstemming plaats met de werkfuncties in het regionale centrum Surhuisterveen.
- Mogelijkheid voor een landelijke woon-werk cluster in het gebied (pilot).
- [pm: aandacht voor vaarrecreatieve studietracés Rottevalle-Lauwersmeer, Rottevalle-Drenthe en Ryptsjerk-De Valom]

3.2 ZUIDOOST FRYSLÂN

Gemeenten: Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Weststellingwerf

1. Bodem, landschap, natuur en water

- Versterken van de op de beekdalen gerichte landschapstructuur, globaal ten zuiden van de lijn Heerenveen-Gorredijk-Drachten. Het gaat hier met name om de beekdalen van de Linde, de Tjonger en het Koningsdiep en de daarop haaks staande beplantingsstructuur. Aansluiten bij de landschapontwikkelingsplannen van ROM-Zuidoost Fryslân.
- Bij de Linde en het Koningsdiep: herstellen van het natuurlijk karakter van het beekdal door natuurontwikkeling EHS en hermeandering, in combinatie met waterberging langs de benedenlopen. Hier ook kansen voor groen-blauwe diensten landbouw en particulier natuur-beheer.
- Mogelijkheden openhouden om versnipperde stukken natuur werkendeweg te herschikken met zowel voordelen voor de landbouw als voor de natuur.
- Voor het overige landbouwonwikkeling mogelijk binnen de karakteristiek van de landschapstructuren; met name de hogere zandruggen bieden de beste condities voor de landbouwonwikkeling. Wel rekening houden met verzuringgevoeligheid van bepaalde natuur-gebieden; zonodig hiervoor flankerend beleid inzetten.
- Rekening houden met kwetsbaarheid brongebieden beken in verband met KRW.
- Voldoende openheid als kernkwaliteit behouden van het Veenweidegebied, ook voor weidevogels en ganzenopvang. Het behoud van de landbouw is hiervoor van belang; kansen voor groene blauwe diensten.
- Grote aaneengesloten natuurgebieden (zoals Fochteloöerveen en Nationaal park Drents-Friesche Wold) in stand houden en mogelijkheden recreatief medegebruik hierop afstemmen.
- Aandacht voor karakteristieke es-structuren rond Oosterwolde, en voor verdrogingsproblematiek rond De Deelen.
- Lage delen waar mogelijk benutten voor boezemvergroting.
- Aandacht voor landschappelijke geleiding binnen economische kernzones.

2. Ontsluiting

- Rekening houden met voorkeurstracé van de ZZL langs de A7; bij tracékeuze ZZL (MER) te zijner tijd ook specifieke aandacht besteden aan een passende beoordeling voor de kruising met VHR-gebied Van Oordts-Mersken.
- Bij verbetering N381 (Drachten-Drentse grens) rekening houden met mogelijke uitbreiding stiltegebied Drents-Friesche Wold.
- Verbetering parallelle ontsluiting nodig in onderliggend wegennet tussen Joure en Heerenveen, in verband met oplossing verkeersproblematiek bij knooppunt Joure.

3. Nederzettingen en gebruiksfuncties

STEDELIJKE CENTRA

- Heerenveen: groeiambities afstemmen op reële behoefte wonen en werken. Verder invulling van woongebied Skoatterwâld, waaronder de geprojecteerde groen/blauwe landschappelijke ontwikkelingszone aan de oostzijde. Door herstructurering van IBF voorlopig voldoende voorraad bedrijventerrein beschikbaar. Bij realisering ZZL in combinatie met aanleg kruisstation aan de noordzijde, zijn er op termijn kansen voor het noordoost kwadrant als een nieuwe stedelijke ontwikkelingslocatie bij Heerenveen voor bedrijven, kantoren, wonen en eventuele grootschalige (dag)recreatieve voorziening. Aandachtspunt daarbij: kruisstation-locatie ontwikkelen in combinatie met versterking van het bestaande centrumgebied. Daarnaast verbetering van de doorstroming van verkeer in en rond Heerenveen. Groei van Heerenveen combineren met voldoende ruimte voor recreatieve uitloop in te ontwikkelen

groene en blauwe structuren. Kansen voor twee nieuwe landgoederen (pilots) in bundelingsgebied Heerenveen/Joure.

- Drachten: groeiambities afstemmen op reële behoefte wonen en werken. Accent op verdere stedelijke ontwikkeling voor woon- en werkfuncties vooral aan de oostzijde; aan westzijde Drachten meer extensieve ontwikkeling gecombineerd met natuur- en landschapsbouw. Bij realisering ZZL, stationsontwikkeling ten zuiden van Drachten met ontwikkelingskansen op termijn voor stedelijke werk- en woonfuncties. Aandacht vereist voor goede samenhang met bestaand stedelijk gebied en met centrum Drachten. Daarnaast voldoende ruimte voor een goede landschappelijke overgang naar Beetsterzwaag. Kansen voor twee nieuwe landgoederen (pilots) in bundelingsgebied Drachten.

REGIONALE CENTRA

- Gorredijk: versterking en herstructurering van centrumgebied is gewenst. Te zijner tijd, bij aanleg nieuwe rondweg, kan daardoor verkregen ruimte voor de lange termijn worden benut voor verdere ontwikkeling van woonfuncties (na afronding van woonuitbreiding Loevenstein) en van werkfuncties, waarbij de kern een meer evenwichtige opbouw krijgt. Aandacht voor groen-blauwe structuren bij verdere ontwikkeling van Gorredijk. Gorredijk heeft specifieke functie binnen A-zeven zone voor opvang van bij het regionale centrum passende bedrijvigheid.
- Oosterwolde: prioriteit voor wat betreft woonfuncties ligt bij herstructurering en benutten invullocaties in komgebied. Op termijn (na 2010) kan nieuwe woonlocatie noodzakelijk blijken. Kansen voor nieuwe werkfuncties zijn door verbetering N381 aanwezig. Bedrijfsterrein Venekoten kan daarin voorzien. Aan de oostzijde van de N381 is voorlopig voldoende ontwikkelingsruimte voor wonen en werken aanwezig, met aandacht voor de karakteristieke essen-structuur.
- Wolvega: belangrijke herstructureringsopgave voor delen van het bebouwd gebied. Voorlopig voldoende ontwikkelingsruimte in nieuwe woonuitbreiding Lindewijk; op termijn extensief wonen aan zuidrand. Voor werkfuncties voldoende planruimte aanwezig aan de oostflank en op bedrijventerrein Schipsloot.

147

RECREATIE(KERNEN)

- Bakkeveen: uitbouw van dag- en verblijfsrecreatie en versterking centrum (herstructurering); passende recreatieve kansen benutten in relatie tot het beheersplan voor de omringende EHS en Habitatrictlijngebieden, inclusief eventuele verdere uitbouw van de EHS;
- Appelscha: kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingsruimte voor dag- en verblijfsrecreatie gecombineerd met kwalitatieve verbetering recreatieve verblijfsgebieden. Drukverhoging op nabijgelegen VHR-gebied bepalen door middel van nadere zonering recreatief medegebruik VHR-gebied in ontwerp streekplan.
- Noordwolde: mogelijkheden voor recreatieve ontwikkeling in zuidelijke/oostelijke richting (Spoekplas) in combinatie met upgrading centrum
- Oldebekoop: nieuwe verblijfsaccommodaties in en rond het dorp;
- Buiten de recreatiekernen: Vooral kansen voor verblijfsrecreatie rond Nationaal Park Drents-Friesche Wold en in gebied Noordwolde-Olderbekoop-Appelscha. Bij Nationaal Park 1:3-verhouding tussen recreatie en nieuwe natuur in ieder geval aanhouden in verband met kwaliteiten Nationaal Park. In overige gebieden accent meer leggen op het versterken van de landschappelijke structuur.

OVERIG

- Bij invulling van 'naar aard en schaal passende bedrijvigheid' wordt rekening gehouden met de al aanwezige bedrijvenconcentraties en de daaraan gekoppelde werkfuncties van Haulerwijk en Noordwolde.
- Mogelijkheid voor twee landelijke woon-werk clusters in het gebied (pilot).

3.3 NOORDWEST FRYSLÂN

Gemeenten: Bolsward, Franekeradeel, Harlingen, Het Bildt, Wûnseradiel

1. Bodem, landschap, natuur en water

- Wûnseradiel-zuid maakt deel uit van Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân. Hier geldt uitgangspunt "behoud door ontwikkeling"; naast reguliere ontwikkelingsmogelijkheden inzet op behoud en verdere versterking van specifieke kwaliteiten van dit gebied via een uit te werken ontwikkelingsprogramma.
- Noordelijke deel: behouden van landschappelijke en cultuurhistorische waarden, zoals terpenlandschap, kwelderwallen en slenken. Vooral op de smalle kwelderwallen aandacht voor omvang en inrichting van bouwblokken van agrarische percelen. Goede inpassing in het landschap van belang bij locatie(s) van nieuwe glastuinbouwcomplexen, gelet op de kernkwaliteiten van het gebied.
- Beleving waddenkust vanaf het wad maakt bouw van hoge elementen langs de Waddendijk niet wenselijk, met uitzondering van elementen bij de stedelijke bebouwing van Harlingen.
- Voor zoute kwelgebieden inzetten op aanvoer van voldoende oppervlaktewater ten behoeve van doorspoeling, maar ook rekening houden met mogelijkheid dat dit op den duur niet meer overal tegen aanvaardbare kosten kan worden gegarandeerd.

2. Ontsluiting

- Inzet op ontbrekende schakel, Zurich-Harlingen-Midlum, in A31. In eerste instantie ombouw tot vierstrooks autoweg noodzakelijk, op den duur verdere ombouw tot autosnelweg.
- Spoorlijn Harlingen-Leeuwarden blijft essentiële schakel in OV-netwerk, zowel voor wat betreft woon-werk verkeer als toeristisch verkeer van en naar de Waddeneilanden.
- Noodzaak tot uitbouw Van Harinxmakanaal naar klasse Va op een aantal punten nog nader onderzoeken.
- Voldoende diepgang van de vaargeulen naar Harlingen zijn van belang voor de zeehaven en overslagfunctie van de havenstad.

3. Nederzettingen en gebruiksfunctie

STEDELIJKE EN REGIONALE CENTRA

- Het gebied tussen Harlingen en Franeker door goede landschappelijke geleding niet volledig invullen. Dit gebied biedt wel potenties voor verdere ontwikkeling van verschillende werkfuncties met eventueel passende woonvormen. Een sterkere samenwerking zal de basis zijn voor het complementair ontwikkelen van de stedelijke functies voor Harlingen en Franeker, en zal het aan elkaar groeien van beide kernen voorkomen.
- Harlingen: specifiek accent op zwaardere, havengebonden bedrijvigheid. Uitbreiding van het zeehaventerrein bij Harlingen vindt bij voorkeur binnendijs plaats, maar eventuele buitendijkse uitbreiding wordt niet uitgesloten. De kaders hiervoor te zijner tijd nog nader in te vullen en af te wegen.
- Ontwikkelingsruimte voor wonen is bij Harlingen voorlopig voldoende aanwezig met de locaties Westerzeedijk en de zuidwestelijke woonuitbreiding Ludinga. Daarnaast vindt woningbouwontwikkeling plaats bij de herstructurering van de buitendijkse Willemshaven.
- Voor Harlingen is het, in relatie tot de projecten Westerzeedijk en Willemshaven, belangrijk een goede stedenbouwkundige visie te ontwerpen ten aanzien van de beleving van de stad vanaf het water (het gaat om het silhouet). Daarnaast afstemming met voorwaarden vanuit beleid kustverdediging en kustveiligheid.
- Bij Franeker: verdere ontwikkeling van woon-en werkfuncties, vooral aan de zuidkant van Franeker met de nieuwe woonwijk Franeker-Zuid en bedrijventerrein De Kie. Het accent voor werkfuncties bij Franeker ligt vooral op modern-gemengde bedrijvigheid en kantoorfuncties.
- In bundelingsgebied Harlingen-Franeker kansen voor een nieuw landgoed (pilot).

- Bolsward: ontwikkeling van werkfuncties vooral ten westen van de kern, door verdere uitbreiding van de Marne (bedrijven) en de Ward (zowel werk- als woonfuncties). Voor de *langere termijn kan binnen de bestaande kern en aan de (noord)oostkant van Bolsward voldoende uitbreidingsruimte voor wonen worden gevonden*. Ontwikkeling aan de zuidkant van de A7 is voorlopig vanwege landschappelijke eisen en beschikbaarheid van alternatieve locaties niet aan de orde. Verdere versterking van Bolsward als cultuurhistorisch centrum en als knooppunt voor de kleine watersport.
- Sint Annaparochie: voorlopig voldoende ontwikkelingsruimte aanwezig voor wonen en werken aan de zuidkant van de kern, waarbij aandacht voor een duurzame ontwikkeling aan de zuidoostkant van de kern. De bereikbaarheid hiervan zal met de aanleg van een nieuwe rondweg worden verbeterd, waarbij de rondweg een onderdeel is van de zuidelijke uitbreiding en geen harde afsluitende grens vormt.
- Makkum: ontwikkelingsmogelijkheden voor onder meer een watersportgebonden bedrijventerrein (Makkum-Noord) en reguliere bedrijventerreinontwikkeling aan de zuidkant van Makkum. Bij de aanleg van Makkum-Noord is het van belang rekening te houden met toekomstige dijkversterking en met landschappelijke en natuurlijke waarden in de omgeving. Binnen de huidige contouren van de recreatieve functies (Holle Poarte), kan met kwaliteitsverbetering en capaciteitsgroei maximaal worden ingezet op de recreatieve kansen voor Makkum. Een en ander passend binnen de voor het IJsselmeer in het ontwerp streekplan op te nemen nadere zonering van recreatief medegebruik.

OVERIG

- Versterking recreatieve betekenis van gebied door het geschikt maken van de Noordelijk deel van de Elfstedenroute voor de (kleine) watersport.
- Wenselijk om dijkroutes recreatief aantrekkelijker te maken door kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen aan te brengen en ontwikkelingen mogelijk te maken.
- In het gebied mogelijkheid voor een landelijke woon-werk cluster (pilot).

3.4 ZUIDWEST FRYSLÂN

Gemeenten: Gaasterlân-Sleat, Lemsterland, Nijefurd, Skarsterlân, Sneek, Wymbritseradiel

1. Bodem, landschap, natuur en water

- In Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân geldt uitgangspunt "behoud door ontwikkeling"; naast reguliere ontwikkelingsmogelijkheden inzet op behoud en verdere versterking van specifieke kwaliteiten van dit gebied (meren, rietoevers, boezemlanden, buitendijkse platen, bossen, singels) via ontwikkelingsprogramma.
- Het open centrale middengebied zo veel mogelijk behouden als kernkwaliteit van Zuidwest Fryslân. Essentieel daarvoor is ook het behoud van de functie landbouw. Naast mogelijkheden voor schaalvergroting, ook kansen voor verbreding en verdieping benutten, gekoppeld aan ganzenopvang en weidevogelbeheer.
- Robuuste natte verbinding werkendeweg versterken, in combinatie met boezemvergroting, eventuele retentiegebieden in de lage gebieden en natuurontwikkeling.
- Verder continueren van het EHS-experiment Gaasterlân.
- Langs IJsselmeerkust reserveringszones opnemen voor dijkversterking. Hierbij voor haven- en waterfrontontwikkelingen maatwerkoplossingen bieden bij Workum, Hindeloopen, Stavoren en Lemmer.

2. Ontsluiting

- Rekening houden met mogelijk tracé van de ZZL in een zone langs de A7.
- Verbetering Zuidelijke rondweg Sneek is essentieel voor doorstroming.
- Verbetering van het knooppunt Joure is van belang voor een goede doorstroming via de A6/A7. Streven is dit knelpunt voor 2015 opgelost te krijgen. Voor verbinding Heerenveen-Joure gelijktijdig onderliggend wegennet betrekken.
- Voor de korte termijn een oplossing vinden voor een betere doorstroming van het verkeer op de rondweg bij Lemmer. Voor de langere termijn ook kijken naar andere varianten. Dit is ook in belang van de bereikbaarheid van de achterliggende zuidwesthoek, vooral in het toeristische seizoen, en van de recreatievaart.
- Benutting kernen met treinstation langs spoorlijn Sneek-Stavoren voor woonfuncties (Stavoren, Molkwerum, Hindeloopen, Workum, IJlst).
- In het kader van het Fries Merenproject realiseren van vier aquaducten bij belangrijke kruisingen met (recreatief) vaarwater.

3. Nederzettingen en gebruiksfunctie

STEDELIJK CENTRUM

- Sneek: voldoende ruimte voor werkfuncties bieden de (geplande uitbreidingen van de) bedrijventerreinen De Hemmen (samen met Wymbritseradiel) en Het Ges. Voor woningbouw ligt het accent de komende periode, naast binnenstedelijke herstructurering en invullocaties, op de oostkant en noordkant van de kern. Aan de zuidkant ligt de nadruk op afrondende woningbouw, rekening houdend met natuurlijke waarden. Binnen bundelings-gebied Sneek mogelijkheid voor twee nieuwe landgoederen (pilots).

REGIONALE CENTRA

- Joure: Ligging in bundelingsgebied met Heerenveen. Voorlopig voldoende ontwikkelingsruimte voor wonen in de woningbouwlocaties Wyldehoarne en Broek-Zuid. Verdere ontwikkeling woningbouwprogramma binnen bundelingsgebied mede afstemmen met Heerenveen. Ruimte voor werkfuncties vooral aan de oostkant (eventuele afronding noordkant Ekers, afhankelijk van alternatieven zuidkant Joure) en aan de zuidwestkant (3e fase hoogwaardig bedrijventerrein Woudfennen). Aandacht voor goede landschappelijke ge-

leding van tussengebied met Heerenveen. Mogelijkheid voor twee nieuwe landgoederen in bundelingsgebied Heerenveen-Joure (pilots).

- Lemmer: aandacht voor ontsluitingsproblematiek. Voldoende woonfuncties passend bij regionaal centrum en rekening houden met druk op zuidelijke woningmarkt. Afronding woonlocatie Noord (Tramdijk-Oost) en ontwikkeling op langere termijn van nieuwe woonlocatie, eventueel ook herstructurering/herinvulling Buitengaats. Voor werkfuncties zijn afronding van bedrijventerrein Lemsterhoek van belang, evenals invulling Straatweg (Lemsterpark, met licht modern-gemengde bedrijvigheid). Voor recreatieve ontwikkelingen zijn Buitengaats (via herstructurering) en Mudsertpolder in beeld. Een en ander passend binnen de in het ontwerp streekplan voor het IJsselmeer op te nemen nadere zonering van het recreatieve medegebruik. Bij Lemmer ook aandacht nodig voor ontwikkelingen van woon- en werkfuncties in NO-polder.
- Balk: voorlopig voldoende woonlocaties na keuze tussen locaties Landlust, Munnikeleane, of Riisenmar, mede op basis van landschappelijke afweging. Voor werkfuncties is de afronding van Eigen Haard voor de korte tot middellange periode voldoende. Voor de langere termijn mogelijk ten zuiden van de provinciale weg (nabij sportvelden) een nieuwe locatie ontwikkelen. Verblijfsrecreatieve ontwikkelingen door uitbreiding bij Lutsmond-Noord, nader te begrenzen op basis van landschappelijke waarden.
- Workum: woonlocatie Thomashof biedt voorlopig voldoende ruimte voor wonen. Voor werkfuncties biedt de uitbreiding van het terrein Horsa mogelijkheden. Aandacht voor begrenzing is hier noodzakelijk, gelet op de gewenste ruimtelijke kwaliteit. Met kwaliteitsverbetering op It Soal inzetten op benutten recreatieve mogelijkheden voor Workum, passend binnen de in het ontwerp streekplan voor het IJsselmeer op te nemen nadere zonering van het recreatieve medegebruik.

RECREATIE(KERNEN)

- Stavoren, Hindeloopen, Koudum, Oudega (Wymbriseradiel), Woudsend, Heeg, Idskenhuisen, Langweer, Sloten, Oosterzee en Echterbrug: kansen vooral gelegen in het versterken van hun potenties voor de vaarrecreatie. In het merengebied streven naar meer selectiviteit in de verdere ontwikkeling van watersportgebonden bedrijvigheid. Accent ligt hier op Heeg. Extra zorgvuldigheid bij landschappelijke inpassing vanwege de ruimtelijke kernkwaliteiten is gewenst.
- Bij ontwikkeling van vaarrecreatie rekening houden met de vaargebieden waar in principe recreatieve drukverhoging mogelijk is. Voor delen van het Sneekermeer, voor de Witte en Zwarte Brekken en voor het IJsselmeer wordt de ontwikkelingsruimte nader bepaald op grond van de in het ontwerp streekplan op te nemen nadere zonering van het recreatieve medegebruik. Voor Sneekermeer bekijken of eventuele conflicterende belangen van natuur en recreatie, vanwege beperkingen op grond van de Vogelrichtlijn, door vergroting van het natuurgebied met meer multifunctioneel waterareaal kan worden opgelost.
- Oudemirdum: vooral mogelijkheden van recreatieve versterking van het beleven van bossen, en de IJsselmeerkust. Accent ligt hier meer op landrecreatie en bijpassende verblijfsrecreatie. Aard en omvang van recreatieve ontwikkelingen afstemmen op de natuurlijke en landschappelijke waarden in de omgeving.

OVERIG

- Bij invulling van 'naar aard en schaal passende bedrijvigheid' wordt rekening gehouden met de al aanwezige bedrijvenconcentraties en de daaraan gekoppelde werkfuncties van Sint Nicolaasga en met de landschappelijke randvoorwaarden van de omgeving. Afstemming is noodzakelijk met het nabijgelegen regionaal centrum Joure.
- Heeg is bedrijfsconcentratiekern met enige ruimte voor bedrijventerrein op voorraad. Logische koppeling maken met watersportgerichtheid van de kern.
- IJlst kan in het stedelijke bundelingsgebied Sneek een aanvullende woonfunctie voor Sneek

hebben in geval van benutting van het treinstation.

- Mogelijkheid voor een landelijke woon-werk cluster in het gebied (pilot).
- [pm: aandacht voor vaarrecreatieve studietracés Balk-Fluessen/Morra en Workum-Hinde-loopen]

3.5 MIDDEN FRYSLÂN

Gemeenten: Boarnsterhim, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Littenseradiel, Menaldumadeel, Tytsjerksteradiel.

1. Bodem, landschap, natuur en water

- In Nationaal Landschap Noordelijke Wouden geldt uitgangspunt "behoud door ontwikkeling"; naast reguliere ontwikkelingsmogelijkheden inzet op behoud en verdere versterking van specifieke kwaliteiten van dit gebied (houtwallen en elzensingels, dobben, pingo's en kleine waterlopen) via een uit te werken ontwikkelingsprogramma.
- Ontwikkeling van (nieuwe) stadslandschappen rond Leeuwarden. Bestaande structuren kunnen dit nieuwe landschap mee kleuren. Door inrichting (bijvoorbeeld landgoedwonen) versterking van groen blauwe structuren.
- Grote aaneengesloten natuurgebieden (Alde Feanen, Wielen, Burgumermeer en Leijen) instand houden en mogelijkheden recreatief medegebruik hierop afstemmen; bij de Alde Feanen en de Leijen wordt de mate van recreatief medegebruik mede bepaald door de in het ontwerp streekplan op te nemen nadere zonering van het recreatieve medegebruik.
- Overig: uitgaan van bestaande landschappelijke en natuurlijke kernkwaliteiten en deze benutten/ontwikkelen, ook voor weidevogels en ganzenopvang. Het behoud van de landbouw is hiervoor van belang; kansen voor groen-blauwe diensten. Cultuurhistorische objecten (kerkpaden) en landschappelijke kwaliteiten gebruiken om recreatieve routestructuren te verbeteren.
- Robuuste natte verbinding werkendeweg versterken, in combinatie met boezemvergroting, eventuele retentiegebieden in de lage gebieden en recreatief medegebruik. Lage delen waar mogelijk benutten voor boezemvergroting. Opvaarten kunnen van belang zijn voor boezemvergroting en voor recreatie (multifunctionaliteit).

2. Ontsluiting

- Haak met westelijke invalsweg is essentieel voor een betere ontsluiting van Leeuwarden en voor de doorstroming van de A31. Centrale As is essentieel voor een betere ontsluiting van Noordoost Fryslân en specifiek van Dokkum.
- PVVP en tracébesluiten (MER) zijn leidend voor tracékeuzes voor Haak en Centrale As. Zoeken reserveringsruimte zijn in het streekplan aangegeven.
- Verdubbeling van het gehele spoortraject Leeuwarden-Groningen is gewenst. Benutting kernen met treinstation langs spoorlijnen Leeuwarden-Groningen, Leeuwarden-Harlingen en Leeuwarden-Stavoren voor woonfuncties (Dronrijp, Deinum, Hurdegaryp, Mantgum).
- Bij realisering ZZL komt er tevens een snelle shuttleverbinding naar Leeuwarden.

3. Nederzettingen en gebruiksfuncties

STEDELIJKE CENTRA

- Leeuwarden: nieuwe grote woon- en werklocaties aan west- en zuidkant van de stad. Accent wonen aan zuidzijde, accent werken aan westzijde. Planontwikkeling daarvoor is in gang gezet. Het is gewenst dat rond de stad meer woonlocaties in beeld komen, zodat op meerdere woonlocaties kan worden ingezet; voorbeeld daarvan is de kwaliteitswoonlocatie Blitsaerd aan de noordzijde van Leeuwarden. Dit maakt de woningbouwproductie van

Leeuwarden minder kwetsbaar. Kansen voor gevarieerde woonmilieus benutten en voortdurend de benodigde ruimte voor wonen en werken in een goede verhouding ten opzichte van elkaar afwegen.

- Bij ontwikkeling van nieuwe voorstadhalte Werpsterhoek (shuttlestation ZZL), ontstaat een strategische stedelijke ontwikkelingslocatie voor kantoren, hoogwaardige bedrijven en wonen.
- In samenhang met verbetering bereikbaarheid Leeuwarden wordt met vorenstaande verder invulling gegeven aan Stadsconvenant Leeuwarden. Groei van Leeuwarden combineren met ontwikkeling van recreatieve uitlopmogelijkheden en groene en blauwe structuren rond de stad. Kansen voor twee nieuwe landgoederen in het bundelingsgebied (pilots).
- Waar nodig inspanningsverplichting voor compensatie van verlies aan opvanggebieden weidevogels, om eventuele problemen bij planontwikkeling voor te zijn.

REGIONALE CENTRA

- Grou: voorlopig voldoende ontwikkelingsruimte beschikbaar voor werken (Frisia) en wonen (herstructurering/herschikking functies in kom). Ontwikkelingsruimte op termijn voor werken en wonen aan noordzijde kern bij nieuwe noordelijke ontsluiting vanaf de A32 (afslag Sneek), met zonodig maatregelen voor tegengaan sluipverkeer richting Wartena /Vergea. Sprong over de A32 is dan niet nodig. Waar mogelijk herschikking bestaande bedrijfsfuncties t.b.v. wonen gekoppeld aan staande mastroute.
- Burgum: voorlopig voldoende ontwikkelingsruimte voor wonen (Burgum-West). Er zijn kansen voor nieuwe bedrijvenlocaties aan de zuidzijde van het PM-kanaal (natte terreinen) en voor woonlocaties (noordzijde PM-kanaal; westzijde van kern). Dit in combinatie met het tracé en de uitvoeringswijze van de Centrale As ter plaatse inclusief de kruising met het PMkanaal.

RECREATIEKERNEN

- Wergea: recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden gekoppeld aan staande mast route.
- Terherne: verblijfsrecreatieve capaciteit in stand houden. Kwaliteitsverbetering recreatieve accommodaties gewenst. Accent ligt verder op vaarrecreatie. Nog bekijken of eventuele conflicterende belangen van natuur en recreatie, vanwege beperkingen op grond van de VHR, door vergroting van het natuurgebied met meer multifunctioneel waterareaal kan worden opgelost.
- Akkrum: mogelijkheden voor verblijfsrecreatie passend bij karakter kern, vooral in combinatie met watersport.
- Earnewâld: vooralsnog beperkte recreatieve ontwikkelingsruimte, afgestemd op landschappelijke en natuurlijke waarden omgeving (Nationaal Park met bezoekerscentrum). Verder vooral kwaliteitsverbetering, incl. recreatieve verblijfsgebieden. Nog bekijken of eventueel conflicterende belangen van natuur en recreatie, vanwege beperkingen op grond van de VHR, door vergroting van het natuurgebied met meer multifunctioneel waterareaal kan worden opgelost.

OVERIG

- Stiens, Dronrijp en Winsum zijn bedrijfsconcentratiekernen met enige ruimte voor bedrijventerrein op voorraad.
- Stiens heeft in het stedelijke bundelingsgebied Leeuwarden een specifieke aanvullende woonfunctie voor Leeuwarden, waarover nadere afspraken worden gemaakt.
- Deinum: (op termijn) specifieke aanvullende woonmogelijkheden in stedelijk bundelingsgebied Leeuwarden door ligging nabij westelijke invalsweg en aanwezigheid van treinstation.

153

3.6 WADDENEILANDEN

Gemeenten: Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Vlieland

1. Bodem, landschap, natuur en water

- Geen nieuwe delfstoffenwinning op of vanaf de eilanden, vanwege belangrijke natuurlijke en landschappelijke waarden.
- Natuurlijke en landschappelijke waarden bepalen in belangrijke mate de ontwikkelings-ruimte voor andere functies op de eilanden. Andere functies - vooral recreatie en toerisme - zijn van deze waarden ook direct afhankelijk.
- *Behoud van de huidige landschappen is van belang voor gevarieerde natuurwaarden.*
- De landbouwfunctie is essentieel voor beheer en behoud van de natuurlijke en landschappelijke waarden van de poldergebieden, vooral voor weidevogels en ganzen. Een gemeentelijke lange termijnvisie op de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw op de eilanden is gewenst. Met name een verruiming van het perspectief op verbreding en verdieping van de landbouw is hierbij van belang. Ondersteuning door provincie hierbij.
- Wanneer het militaire gebruik van de platen ten westen van Terschelling wordt beëindigd, is een herbestemming van de gronden naar een hoofdbestemming natuur gewenst.
- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met benodigde reserveringszones voor versterking zeekeringen (duinen en dijken) en met omvang dijkkringgebied (binnendijks). Eventuele spanningen worden in samenhang opgenomen in integrale gemeentelijke ruimtelijke visies. Op grond daarvan worden door gemeenten en provincie afwegingen gemaakt, met ruimte voor maatwerkoplossingen. In een streekplanuitwerking wordt beleid voor bebouwing op de eilanden nader geformuleerd. Uitgangspunten voor de reserveringszone langs de brede duinen en voor de omvang van het dijkkringgebied per eiland, worden mede op grond hiervan door de provincie nog uitgewerkt.
- In verband met veiligheidseisen en doelstellingen vanuit natuur en landschap, is strandbebouwing ongewenst. Uitzondering hierop zijn negen specifiek aangewezen locaties voor jaar rond strandpaviljoens op de eilanden.
- Kwalitatieve natuurcompensatie op de Waddeneilanden per eiland regelen, zie hoofdstuk 2.10.

2. Ontsluiting, nederzettingen en gebruiksfuncties

- Recente afspraken tussen staatsbosbeheer, LNV-Noord, betrokken waddengemeenten en provincie over ieders betrokkenheid bij RO-zaken - met name in relatie tot landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit - worden bij vervolgafwegingen en planvorming gerespecteerd.
- Wonen en werken op de eilanden zijn sociaal-economisch aan de eilanden gebonden. Benodigde ontwikkelingsruimte is hiervoor aanwezig, maar eerst inbreiden, dan - indien nog nodig - uitbreiden. Bij noodzakelijke uitbreidingen wordt aangesloten op de eilander bouwwijze, bebouwingsdichtheid en lokale vraag, zodat ook het ruimtebeslag zo beperkt mogelijk is.
- De mogelijkheden voor recreatieontwikkeling zijn afgestemd op de bijzondere waarden van de eilanden. Het systeem van beddenboekhouding wordt in dit verband vooralsnog gehandhaafd, maar open staan voor een effectiever en beter hanteerbaar systeem voor beheersing van de totale recreatiedruk per eiland met onderkenning van effecten van seizoensverlenging.

per eiland

AMELAND:

- kwaliteitsverbetering van de entree van het eiland (herstructurering pier) in combinatie met verhoging van de toeristische attractiviteit en verbetering van landschap.
- Ontwikkelingsruimte voor nieuwe toeristische capaciteit, maar dan gekoppeld aan verbetering van landschappelijke/ natuurlijke kwaliteiten. Meer samenhang tussen recreatieve voor-

zieningen is gewenst door meer concentratie van voorzieningen en door verbetering van de recreatieve routestructuur. Woningbouw en bedrijven concentreren in met name Nes.

- Afronding ruilverkavelingsprojecten is gewenst.

SCHIERMONNIKOOG:

- consoliderend beleid. Geen grootschalige ontwikkelingen, maar wel mogelijkheden voor (recreatieve) kwaliteitsverbetering en plaatselijke lokale ontwikkelingen.

TERSCHELLING:

- Verbetering van de landschappelijke structuur van de binnenduinrand is gewenst. Nieuwe recreatieve voorzieningen moeten passen binnen ecologische en landschappelijke randvoorwaarden. Recreatieve ontwikkelingen aan laten sluiten bij de recreatieve zonering van drukker westelijk deel en middendeel naar steeds rustiger oostelijk deel. Woningbouw en bedrijven concentreren primair in/bij West-Terschelling en secundair in/bij Midsland.

VLIELAND:

- Ruimtelijke ontwikkelingen laten aansluiten bij zonering van dynamischer oostelijk deel en veel rustiger en extensief westelijk deel. Bij herbestemming van voormalige militaire gronden daarop aansluiten.
- Wonen en werken geconcentreerd in en bij de kern Oost Vlieland.

3.7 IJSSELMEER

1. Bodem, landschap, natuur en water

Centraal staat het duurzaam ontwikkelen van het IJsselmeer als grootschalig open water met een multifunctioneel karakter. Van wezenlijk belang zijn de waterbergingsfunctie van het gebied, de zoetwatervoorziening en het bieden van veiligheid van het gebied achter de primaire waterkering (Afsluitdijk, IJsselmeerdijken en Houtribdijk). Ze vormen de essentiële randvoorwaarden waarbinnen de ontwikkeling van andere functies plaats kan krijgen. Binnen deze randvoorwaarden bepalen vervolgens de natuurlijke en landschappelijke waarden de mate en de plaats van de ontwikkelingsruimte voor andere functies, zoals visserij, zandwinning, delfstoffenwinning, recreatie en toerisme. Hierbij zijn met name de bodem- en waterkwaliteit, de natuur evenals het open en weidse karakter van het IJsselmeergebied van belang.

2. Gebruiksfuncties

WATER

- Zoetwatervoorziening is de belangrijkste functie van het IJsselmeer. Om die reden is de waterkwaliteit essentieel voor drinkwatervoorziening, water voor agrarische doeleinden en voor natuur. Uitgegaan wordt van de huidige kwaliteitsnormen; op termijn rekening houden met mogelijke aanpassing hiervan door KRW. Wij staan het inrichten van een brakwaterzone vanuit kwaliteitsoverwegingen niet toe.
- Vanwege het behoud van waterbergingscapaciteit zijn inpolderingen en overige onomkeerbare ingrepen/bebouwing die bergingscapaciteit (op termijn) onevenredig aantasten niet mogelijk.
- Voor de planperiode wordt uitgegaan van een onveranderd streefpeil. Om dit de komende decennia te kunnen handhaven, afhankelijk van de daadwerkelijke zeespiegelstijging, is een nieuw spuicomplex in de Afsluitdijk noodzakelijk. Hiervoor reserveren wij tussen Breezanddijk en Kornwerderzand ruimte (zie kaart 11).
- Op termijn moet rekening worden gehouden met het verhogen van het streefpeil. Langs de IJsselmeerdijken wordt daarom een reserveringszone aangehouden om toekomstige dijk versterking mogelijk te maken. Binnen de grenzen van het bestaande aaneengesloten gebied van kustplaatsen kunnen we bij de huidige inzichten volstaan met een relatief smalle reserveringszone.

NATUUR

- Het hele IJsselmeergebied is kerngebied van de EHS en is aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn; delen langs de kust bij Wûnseradiel en Nijefurd zijn ook voorgedragen als Habitatrichtlijngebied. Op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) geldt de verplichting om de natuurwaarden in het IJsselmeer in stand te houden en te versterken. Het beschermingsregiem van de VHR bepaalt de ruimte in plaats en tijd voor andere functies. In de in het ontwerp streekplan op te nemen nadere zonering van het IJsselmeer wordt mede de ontwikkelingsruimte voor andere functies bepaald. In dit licht vindt ook afstemming plaats met nieuwe (recreatieve) ontwikkelingen bij kustplaatsen en andere locaties langs de kust.
- Voorkomen van versnippering en doorsnijding van gebieden met belangrijke natuurfunctie.

LANDSCHAP

- Uitgangspunt is het behoud van de grootschalige openheid en weidsheid van het gebied. Compartimentering van het gebied wordt tegengegaan. Ook van belang is het behoud van zichtlijnen en aandacht voor bebouwing op de vaste wal, passend bij aard en schaal van achterliggend gebied

ZANDWINNING

- Zandwinning (ophoog-, beton- en metselzand t.b.v. de Nederlandse bouwsector) wordt toegestaan in relatie tot aanleg, verbeteringen of verdiepingen van de vaargeulen. Wij wijzen in principe geen voorkeursgebieden aan voor overige zandwinninglocaties. Concrete initiatieven voor winning buiten de vaargeulen en op grotere diepten (> 8 m) dienen nader te worden getoetst op de effecten op de waterkwaliteit en op de natuurwaarden (VHR-toets).

SPECIEBERGING

- De uit de werken in het IJsselmeer vrijkomende baggerspecie, kan in het geval van lichte tot matige verontreiniging worden verspreid of gestort in het IJsselmeer, op voorwaarde dat dit past binnen de dan geldende regelgeving en mits er bij een eventuele lokale verslechtering van de bodem is aangetoond dat de maatregel als geheel voor het water- en bodemsysteem positief is. Sterker vervuilde baggerspecie moet worden afgevoerd naar het baggerdepot IJsselooij in het Ketelmeer (of eventueel andere geschikte stortplaatsen voor baggerspecie).

DIEPE DELFSTOFFENWINNING

- Het zoeken naar en winnen van gas vanuit het IJsselmeer is gehouden aan het vigerende beschermingsregiem van het gebied. Deze activiteiten zullen een MER-procedure moeten doorlopen, waarbij alle relevante aspecten zullen worden meegewogen. Exploratie en exploitatie zijn in onze ruimtelijke visie alleen mogelijk vanaf de vaste wal, om het risico van calamiteiten in het IJsselmeer uit te sluiten.

VISSERIJ

- Aandacht voor een duurzame visserijsector, waarbij een gezonde sector samengaat met een gezonde visstand. Ons beleid is gericht op het in stand houden van voldoende vangstlocaties, onder de randvoorwaarde van het behoud van de visstand. De mogelijkheden van de visserij zullen mede worden bepaald door de doelstellingen van de KRW en de VHR-toets.

BEROEPSSCHEEPVAART

- Bestaande vaarwegen worden in stand en op diepte gehouden voor de beroepsscheepvaart. De hoofdvaarwegverbinding Amsterdam-Lemmer wordt op CEMT klasse Vb gebracht, geschikt voor tweebaksduwvaart. Daarnaast is de vaarweg Lemmer-Kornwerderzand van belang voor de (binnen)scheepvaart. Verder is voor Fryslân relevant de veerdienst Stavoren - Enkhuizen v.v.

RECREATIE EN TOERISME

- Ruimte blijven bieden aan groei watersport, waarbij aansluiting wordt gezocht bij bestaande concentratiepunten. In Fryslân zijn dat de aan de kust gelegen recreatiekernen en regionale centra Lemmer, Stavoren, Hindeloopen, Workum en Makkum. De recreatieve ontwikkelingsruimte (van o.m. ligplaatsen) en de daarmee samenhangende recreatieve druk op het IJsselmeer wordt nader aangegeven op basis van de in het ontwerp streekplan op te nemen nadere zonering van het recreatieve medegebruik. Hierin wordt ook de gezamenlijk met Noord-Holland en Flevoland uit te voeren VHR-toets betrokken naar de effecten op natuurwaarden, waarbij ook de effecten op de Waddenzee worden meegenomen.
- Buiten de recreatiekernen (inclusief de regionale centra) is buiten de natuurbeschermingsgebieden beperkte ontwikkeling van kleinschalige recreatievormen, zoals zwemmen, (kite)surfen en recreatiestrandjes mogelijk. Verschillende partijen (Rijk, provincie, betrokken gemeenten, natuurorganisaties, waterschap, politie en belangenorganisaties) hebben onderling hierover afspraken gemaakt.
- Nieuwe vaardoelen met beperkte overnachtingsmogelijkheid langs de IJsselmeerkust mogelijk maken, teneinde watersporter meer te binden aan het IJsselmeer en daardoor de recreatieve druk op de Waddenzee te ontlasten.

BUITENDIJKSE ONTWIKKELINGEN

- Alleen in bijzondere gevallen wordt binnen de kaders van het regulier planologische beleid ruimte geboden voor specifieke buitendijkse ontwikkelingen, zoals jachthavens en watergebonden bedrijvigheid en voor herstructurering van bestaande buitendijkse woon- en bedrijvenlocaties (inclusief recreatie), voor zover deze passen binnen of bijdragen aan het natuur-, cultuurhistorisch- of waterbeleid.

Colofon:

Tekst: Provincie Fryslân

Vormgeving: Marjan de Weerdt, Bakhuizen

Cartografie: Beleidsinformatie & Cartografie, Provincie Fryslân

Fotografie: Annemarie Hoogwoud, Provincie Fryslân

Drukwerk: Drukkerij Van der Eems, Easterein

Oplage: 2000

Meer info: Projectsecretariaat Streekplan

email: streekplan@fryslan.nl

tel 058 29 25 140

website: www.fryslan.nl/streekplan

Voorontwerp Streekplan

Plankaart

stedelijke centra

provinciehoofdstad

overige steden

regiostad

regionale centra

bedrijfsconcentratiekern

recreatiekern

overige kernen

bundelingsgebied

economische kernzone

landschappelijke geleding

ecologische hoofdstructuur

water

overige natuur

beheersgebied met agrarische functie

zoekgebied robuuste natte verbinding

zoekgebied ROM Koningsdiep

experimentgebied Gaasterland

infrastructuur

hoofdweg bestaand/nieuw

knelpunt en/of aanpassing in studie of in ontwikkeling

spoorweg met station

gewenst tracé Zuiderzeespoorlijn

geplande halteplaats Zuiderzeespoorlijn

geplande snelle verbinding Leeuwarden-Heerenveen

hoofdvaarweg

veerverbinding

landbouw

platteland met gebiedsspecifieke

agrarische ontwikkelingsruimte

zoekgebied glastuinbouw

landbouw

hoofdlandschapstypen

provinciegrens

begrenzing streekplangebied

Kaart 1

De plankaart is een voorbeeld van de gebruiksmogelijkheden van de plankaart.

De plankaart is een voorbeeld van de gebruiksmogelijkheden van de plankaart.

De plankaart is een voorbeeld van de gebruiksmogelijkheden van de plankaart.

De plankaart is een voorbeeld van de gebruiksmogelijkheden van de plankaart.

De plankaart is een voorbeeld van de gebruiksmogelijkheden van de plankaart.

De plankaart is een voorbeeld van de gebruiksmogelijkheden van de plankaart.

